

Έκθεση Φωτογραφίας για την Αφρική στο Ρέθυμνο με αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας σε ορφανοτροφείο για AIDS στην Ουγκάντα

Μια εναλλακτική δράση απ' αυτήν του δυτικού τεχνολογικού πολιτισμού στην ορθόδοξη εκδοχή του (Κουτάντος, 2011α), προτείνει η εθελοντική δράση έξω από τα «σύνορά» μας. Με τη στήριξη των εκπαιδευτικών φορέων σε διάστημα δύο μηνών διοργανώσαμε σε δύο χώρους στο Ρέθυμνο, Έκθεση Φωτογραφίας με θέμα: «*Η Αφρική μας 11.000 χιλιόμετρα οδικώς*». Στην Έκθεση παρουσιάστηκαν φωτογραφίες από ένα οδικό μου ταξίδι από την Κένυα, την Ουγκάντα, την Τανζανία, το Μαλάουι, τη Ζάμπια, τη Ζιμπάμπουε, τη Μποτσουάνα ως τη Νότια Αφρική. Οι 90 φωτογραφίες (σε σμίκρυνση) μαζί με κάποια βίντεο από την Αφρική παρουσιάζονται παρακάτω και αφορούσαν στην *οικολογία*, τους *Αφρικανούς* και τα *παιδιά* αυτών των χωρών. Περισσότεροι από 2500 επισκέπτες συμμετείχαν εθελοντικά και στην ανοικοδόμηση ενός ορφανοτροφείου για παιδιά ορφανά από AIDS στην πόλη Kempala της Ουγκάντας. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας, παρουσιάζονται το ηλεκτρονικό ημερολόγιο της επικοινωνίας μας και 26 φωτογραφίες που μας έστειλαν οι φίλοι μας από την Ουγκάντα λίγους μήνες αργότερα, με τις οικοδομικές και άλλες εργασίες που ολοκλήρωσαν με την ανθρωπιστική βοήθεια που στείλαμε, καλλιεργώντας σε μας ταυτόχρονα τις ανθρώπινες εκείνες αξίες που χρειαστήκαμε: συγκίνηση, φαντασία-οραματισμό, εν-συναίσθηση, αλληλεγγύη, εθελοντικό ακτιβισμό, πλάτεμα εαυτού μέσα από τον διαφορετικό άλλο.

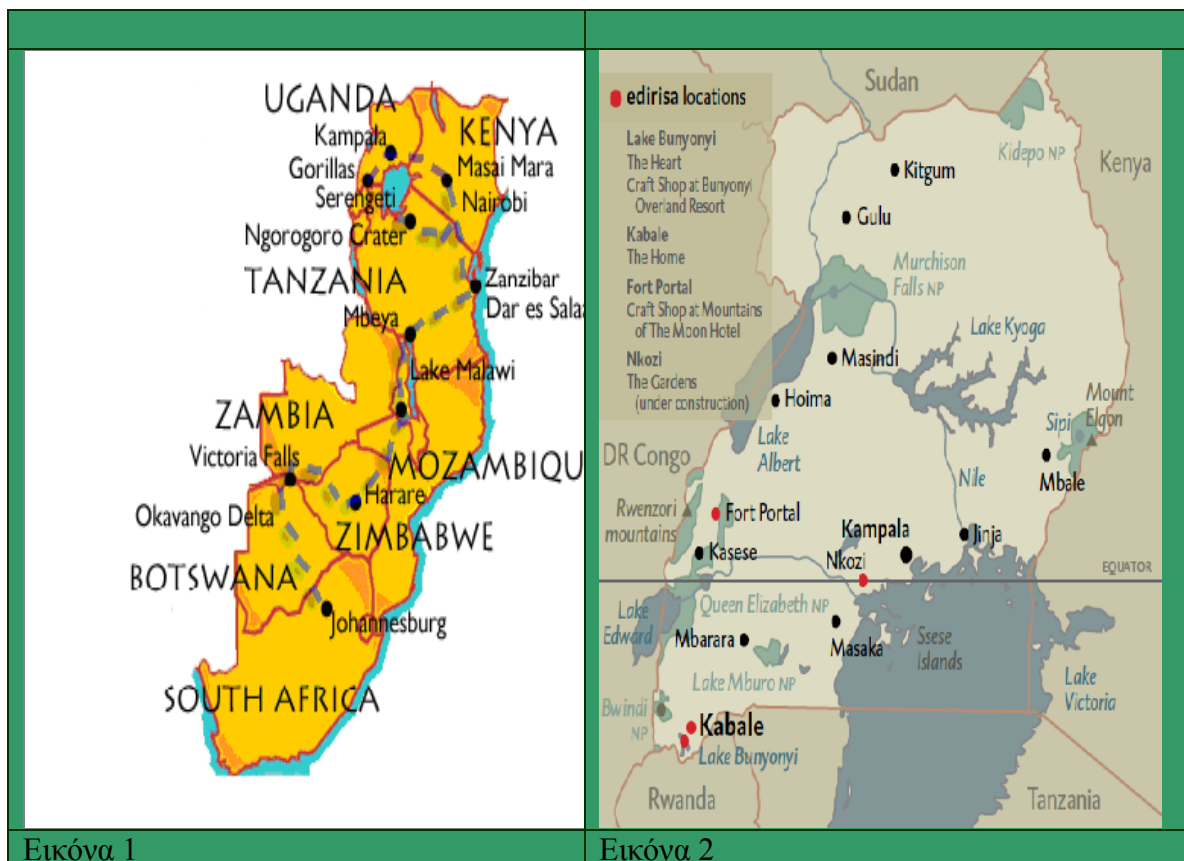
Του Δρ. Δημητρίου Κουτάντου

Θέμα: Παιδαγωγικά

Εισαγωγικά

Με τη στήριξη του Συλλόγου των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Ρεθύμνης και σε συνεργασία με τη Διεύθυνση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, διοργανώσαμε μια Έκθεση Φωτογραφίας με θέμα: «*Η Αφρική μας 11.000 χιλιόμετρα οδικώς*» (Κουτάντος, 2010α) Στην έκθεση παρουσιάστηκαν φωτογραφίες από το οδικό μου ταξίδι από την Κένυα, την Ουγκάντα, την Τανζανία, το Μαλάουι, τη Ζάμπια, τη Ζιμπάμπουε, τη Μποτσουάνα ως τη Νότια Αφρική (με την African Trails) *Εικόνα 1*, και αφορούσε τρεις θεματικές στην *οικολογία*, τους *Αφρικανούς* και τα *παιδιά* αυτών των χωρών. (Οι λήψεις των φωτογραφιών έγιναν με μηχανή Canon G11, σε Raw Image).

Η έκθεση πραγματοποιήθηκε στο Ρέθυμνο σε δύο φάσεις: στο Σπίτι του Πολιτισμού από 5 έως 10 Ιουνίου 2010 και στο 14^ο Δημοτικό Σχολείο από 1 Οκτωβρίου έως 26 Νοεμβρίου 2010. Η είσοδος ήταν ελεύθερη με εθελοντική συμμετοχή για την ανοικοδόμηση ορφανοτροφείου για παιδιά ορφανά από AIDS στην πόλη Kempala της Ουγκάντας, νέα ιστοσελίδα <http://www.lovingheartshelpinghands.com>, παλαιότερη ιστοσελίδα <http://www.mindfulmarket.com>, *Εικόνα 2*, ορφανοτροφείο το οποίο είχαμε επισκεφτεί το Δεκέμβριο του 2009. Η φωτογραφία και το βίντεο μπορούν να αποτελέσουν μέσα για την ψυχαγωγία, την ενημέρωση, την καλλιτεχνική δημιουργία αλλά και για την ανάληψη κοινωνικής δράσης (Μπαλάφας, 2005· Ριβέλλης, 1996-1997· Barthes, 1988, 2002· Benjamin, 1978· Freund, 1996· Sontag, 1993, 2003).

Εικόνα 1: Η διαδρομή του ταξιδιού

Εικόνα 2: Η ευρύτερη περιοχή του ορφανοτροφείου για παιδιά ορφανά από AIDS στη Λίμνη Μπουνιόνι (Lake Bunyonyi) στην Ουγκάντα

Η αφίσα, *Εικόνα 3*, μαζί με ένα μικρό ενημερωτικό κείμενο διανεμήθηκε σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού. Στο κείμενο-πρόσκληση αναφέραμε: «Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής μου απόσπασης στη Βραζιλία, και κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών, επισκέφτηκα οδικώς εννέα αφρικανικές χώρες σε ένα χρονικό διάστημα δύο μηνών. Παραδόξως, σε όλο το μήκος της οδικής διαδρομής από την Κένυα ως την Νότια Αφρική, συνεχώς λαμβάναμε το ίδιο μήνυμα: αρκετά διαφημίσαμε τη φτώχεια της Αφρικής... τόσο που αποσιωπήσαμε και συνεχίζουμε να αποσιωπούμε τον πλούτο της.

Η έκθεση φωτογραφίας απεικονίζει τρεις επάλληλους κύκλους της Αφρικής σήμερα, με 60 φωτογραφίες σε μέγεθος A3 (30X40) και 28 φωτογραφίες σε μέγεθος A4 (21X30). Ο πρώτος κύκλος που θέλουμε να μοιραστούμε μαζί σας είναι ο **οικολογικός πλούτος** αυτής της βαθιάς και πλούσιας ηπείρου, στο πανέμορφο κύκλο και ταξίδι της ζωής, ύδωρ - φυτά - φυτοφάγα - σαρκοφάγα - ύδωρ... Ο δεύτερος κύκλος της Αφρικής αφορά στον **ανθρώπινο πλούτο** και ο τρίτος στον **πλούτο των παιδιών** της Αφρικής...

Θελήσαμε με αυτόν τον τρόπο να παρουσιάσουμε λίγη από την οικολογική ζωντάνια και τη συγκίνηση που αυτή μας προκάλεσε, τους καλοσυνάτους και αγνούς ανθρώπους που συναντήσαμε, και τα θαυμάσια παιδιά με τα πανέμορφα πρόσωπα στους δρόμους και στα εκπαιδευτικά πλαίσια που επισκεφτήκαμε. Ένα κόκκινο χωμάτινο σπίτι, λίγο σπαρμένο καλαμπόκι με τα χέρια και μια οικογένεια να κάθεται στην αυλή κάτω από τον ήλιο ή κάτω από τη σκιά ήταν ταυτόχρονα τόσο λιτά αλλά και πανάκριβα. Τα πρόσωπα εξέπεμπαν μια απίστευτη γλυκύτητα και ακεραιότητα. Αυτή η αθωότητα, η αγνότητα, η απλότητα, η χαρά, η καλοσύνη και η αλληλεγγύη μας άγγιζαν την καρδιά, πως αλλιώς να το πούμε, αισθανθήκαμε ζεστασιά και ευεξία. Θελήσαμε, με κάποιον τρόπο, να ανταποκριθούμε σε αυτήν τη γενναιοδωρία, κάπως έτσι αποφασίσαμε να μοιραστούμε αυτόν τον πλούτο μαζί σας».

«Αρκετά διαφημίσαμε τη φτώχεια της Αφρικής... τόσο που αποσιωπήσαμε και συνεχίζουμε να αποσιωπούμε τον πλούτο της». Η Sontag (2003) αναλύοντας την παρουσίαση και τα υποδηλούμενα μηνύματα της φωτογραφίας από διαφορετικά μέρη του κόσμου αποκαλύπτει κρυμμένες πρακτικές και σηματοδοτήσεις. Η φωτογραφία ως κατασκευασμένη εικόνα, γίνεται σημείο αναφοράς στη μήμη μας, συχνά, στην υπηρεσία του καταναλωτισμού και των εμπορικών αξιών. Για παράδειγμα, για τις φωτογραφίες των θυμάτων βίαιων συγκρούσεων από το δυτικό τεχνολογικό κόσμο «...υπήρχε πάντοτε η ισχυρή απαγόρευση να μη δείχνεται το πρόσωπο γυμνό» (σελ. 76), ο δυτικός (και μαζί με αυτόν ο δυτικός τεχνολογικός πολιτισμός μας) να μην υπερ-εκτίθεται ως τέτοιος, ευάλωτος, ηττημένος, ως ένας από εμάς. Η εικόνα κατασκευάζεται από τη μεριά του θεατή. Και ακόμη, με την ρητορική του πατριωτισμού, των προσωπικών δεδομένων και την ευαισθησία απέναντι στην οικογένεια του θύματος, ταυτόχρονα με τη συγκάλυψη στη φωτογραφία του θύματος υπάρχει συγκάλυψη της αποτρόπεας εικόνας του «δικού μας πολέμου», κάτι που σε διαφορετική περίπτωση δε θα μπορούσε να δικαιολογηθεί στα δικά μας μάτια, αφού εμείς οι ίδιοι θα ταυτιζόμασταν με την ωμότητα της εικόνας του θύματός «μας», δηλαδή τη δική μας ευάλωτη εικόνα. Αντιθέτως, συνεχώς θέλουμε να κατασκευάζουμε την παντοδυναμία και τη μη τρωτότητα του δυτικού τεχνολογικού πολιτισμού μας. Δεν ισχύει όμως το ίδιο και για τη φωτογραφία για ένα Αφρικανό ή

ένα Ασιάτη. «*Εν γένει, σε δημοσιευμένες φωτογραφίες, τα σώματα με σοβαρούς τραυματισμούς είναι ή από την Ασία ή από την Αφρική. Αυτό το δημοσιογραφικό ένστικτο έχει κληρονομήσει την προαιώνια πρακτική που θέλει να εκτίθενται εξωτικά – δηλαδή, αποικισμένα- ανθρώπινα όντα: Αφρικανοί και κάτοικοι μακρινών ασιατικών χωρών επιδεικνύονται σαν ζώα του ζωολογικού κήπου σε εθνολογικές εκθέσεις που παρουσιάζονται στο Λονδίνο, στο Παρίσι και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες από το 16^ο ως τις αρχές του 20ού» (σελ. 78). «*Ειδεχθείς θάνατοι (από γενοκτονία, αστία και επιδημίες) είναι ότι περισσότερο συγκρατούν οι άνθρωποι από μια ολόκληρη δέσμη αδικίες και αποτυχίες που συνέβησαν στην Αφρική μετά την Αποικιοκρατία» (σελ. 95).**

Στο ίδιο μήκος κύματος κατασκευάζονται οι εικόνες και οι φωτογραφίες για τη φτώχεια και την αρρώστια του Αφρικανού και της Αφρικανής, και ως εκ τούτου για τη φτώχεια και την αρρώστια του πολιτισμού τους. Ως τέτοιος, ο Αφρικανός και η Αφρικανή, μπορεί να νοείται μόνο ως πεινασμένος, με πρησμένα μάτια και πρησμένα στομάχια, γιατί αυτή η μονοσήμαντη εικόνα επιβεβαιώνει την ευρύτερη κατασκευασμένη εικόνα για την αποτυχία του πολιτισμού του έναντι του δικού μας υπέροχου πολιτισμού. Ανάμεσα σε αυτές τις δυο μονοσήμαντες γενικευμένες εικόνες της «υπεροχής» από τη μια μεριά και της «πείνας» από την άλλη, ο Αφρικανός και η Αφρικανή απαγορεύεται, δεν μπορεί να νοηθεί χαρούμενος, μαγικός, πλήρης και ως εκ τούτου με έστω ένα μαγικό, πλήρη και χαρούμενο κομμάτι του πολιτισμού του στα χέρια του, απέναντι στο δικό μας αγχωμένο και καταϊδρωμένο δυτικό τεχνολογικό πολιτισμό.

Αντιμετωπίζοντας αυτήν την ισοπεδωτική εικόνα της φτώχειας, και όλες τις άλλες μονοσήμαντα κατασκευασμένες εικόνες υπεροχής και μειονεξίας, θέλησα να παρουσιάσω μια άλλη εικόνα με την οποία ήρθα σε επαφή, την εικόνα του πλούτου της Αφρικάνικης γης, του πλούτου του Αφρικανού και της Αφρικανής, και του πλούτου των παιδιών της Αφρικής. Η ανάγκη δεν καταργεί τον οικολογικό και ανθρώπινο πλούτο. Στον ίδιο χώρο με την Έκθεση Φωτογραφίας σε ένα από τα βίντεο που προβάλαμε, ορφανά παιδιά από την Ουγκάντα, αυτά στα οποία στείλαμε τη βοήθεια, τραγουδούν και χορεύουν ξυπόλυτα στο σχολείο τους πάνω στο χώμα κάτω από μια τέντα. Ο χώρος λιτός αλλά καθένα μικρό παιδί χόρευε και ευχαριστούσε αυτόν τον κόσμο με το δικό του πλούσιο τρόπο (βλ. παρακάτω το βίντεο). Ίσως μάλλον κινούμαστε ανάμεσα σε δυο επιλογές σε αυτόν τον κόσμο, να κατασκευάζουμε και να ευχαριστούμε.

Μετά την ενημέρωση όλων των σχολείων με το κείμενο και την αφίσα, σε συνεργασία με τους/τις συνάδελφους/ες κάθε σχολείου το οποίο ήθελε να κάνει μια προγραμματισμένη επίσκεψη, ορίζαμε την ημερομηνία και οργανώναμε ξεναγήσεις 30-40 λεπτών για κάθε ομάδα μαθητών, περίπου 25-30 παιδιά. Την έκθεση επισκέφτηκαν σχεδόν όλα τα σχολεία της πόλης, εκτός από δύο λόγω χρονικών περιορισμών, και από τα περισσότερα σχολεία ήρθαν όλοι οι μαθητές. Μία-δύο ημέρες πριν από την επίσκεψη του σχολείου κάθε μαθητής μετέφερε το παρακάτω σημείωμα στην οικογένεια του:

«Αγαπητοί Γονείς,

*Το Σχολείο μας, συμμετέχει στην προσπάθεια του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας του Νομού Ρεθύμνης σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και θα επισκεφτεί την Έκθεση Φωτογραφίας ενός συνάδελφου εκπαιδευτικού με θέμα: «*Η Αφρική μας 11.000 χιλιόμετρα οδικώς: Κέννα, Ουγκάντα, Τανζανία, Μαλάουι, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Μποτσουάνα και Νότια Αφρική*». Η Έκθεση αφορά στην οικολογία, στους Αφρικανούς και στα παιδιά της Αφρικής και παρουσιάζεται στο αμφιθέατρο του 14ου Δημοτικού σχολείου από 1 Οκτωβρίου έως 26 Νοεμβρίου 2010, καθημερινά από 8:00 π.μ. – 14:00 μ.μ. Όλες οι τάξεις του Σχολείου*

μας και όλοι οι μαθητές θα επισκεφτούν την έκθεση και θα παρακολουθήσουν σχετικά βίντεο στις [Ημερομηνία]. Επίσης, σας παρακαλούμε να στηρίζετε την προσπάθεια που κάνουμε για τη συγκέντρωση ανθρωπιστικής βοήθειας για την οικοδόμηση του ορφανοτροφείου για παιδιά ορφανά από AIDS στην πόλη Kempala της Ουγκάντας, δίνοντας στο παιδί σας 2 ευρώ ή οποία άλλη βοήθεια μπορείτε. Έτσι βοηθούμε κάποιους συνανθρώπους μας και ταυτόχρονα καλλιεργούμε τις έννοιες της κοινωνικής αλληλεγγύης και του εθελοντισμού στα παιδιά μας. Ένα ‘μικρό ποσό’ για εμάς, είναι πολύ σημαντικό για την εκπαίδευση αλλά και τη ζωή αυτών των παιδιών. Η Έκθεση είναι ανοιχτή για εσάς και το ευρύ κοινό.

Εκ μέρους των Διοργανωτών».

Οι συμμετέχοντες, μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί έδειξαν αγάπη και ενδιαφέρον τόσο για τις φωτογραφίες και τα βίντεο όσο και για μια ενεργητική εθελοντική συμμετοχή και δράση. *«Η συμπόνια δεν είναι σταθερό συναίσθημα. Χρειάζεται να μεταφραστεί σε δράση, αλλιώς μαραίνεται»* (Sontag, 2003, σελ. 107). Ήταν ιδιαίτερα όμορφο να βλέπουμε πολλά μικρά παιδιά που είχαν συνεισφέρει τη συμμετοχή που τους είχαν δώσει οι γονείς τους, να επιστρέφουν για να προσφέρουν αυτή τη φορά το χαρτζιλίκι τους.

Από τη διαδικασία της διοργάνωσης της έκθεσης αποκομίσαμε αντιφατικά συναισθήματα. Στην αρχή ζητήσαμε τη βοήθεια των τοπικών διοικητικών και καλλιτεχνικών φορέων οι οποίοι βρήκαν ενδιαφέρον το θέμα και το υλικό του εγχειρήματος αλλά απάντησαν ότι δεν μπορούσαν να βοηθήσουν. Ίσως σε μια «εξωτερικά» συμπαγή κουλτούρα και ταυτότητα, *«είμαι Έλληνας και Ορθόδοξος»* (Ράμφορ, 2010:13), με μια τουριστική νοοτροπία, ένα εγχείρημα για τον μακρινό άλλο να έμοιαζε κάπως μη απαραίτητο και αναγκαίο. Η βοήθεια ήρθε από το Σύλλογο των Εκπαιδευτικών και τη Διεύθυνση της Πρωτοβάθμιας και κυρίως από τους περισσότερους από 2.500 χιλιάδες επισκέπτες που συμμετείχαν, σχεδόν το σύνολο των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της πόλης αλλά και το ευρύτερο κοινό. Σε μια μικρή πόλη έτσι και αλλιώς, επίσημοι φορείς και ανεπίσημοι, οι ίδιοι άνθρωποι είμαστε. Αυτό που ίσως είναι ενδιαφέρον και για τους καιρούς των αλλαγών που ζούμε είναι ότι κάποιες φορές ενώ οι επίσημοι φορείς διστάζουν να καινοτομήσουν ώστε *«να μας δούμε αλλιώς»* (Κουτάντος, 2003-2004, 2006γ, 2011α), στη συνέχεια μεμονωμένα οι ίδιοι άνθρωποι μπορούν και απελευθερώνουν εναλλακτικές ιδέες και ενέργειες. Με αναστοχασμό θα έλεγα ότι το όλο εγχείρημα περισσότερο πέτυχε γιατί δεν εμφανίστηκαν εμπόδια, αρκούσε μια απλή αποδοχή της όλης προσπάθειας, να μην εμποδιστεί από τον συντηρητισμό για να προχωρήσει μόνη της. Η συμμετοχή ήταν πλούσια και αγνή.

Τότε ανακαλύψαμε μέσα μας πλούσια συναισθήματα, ο άλλος εκεί ήμασταν εδώ εμείς.

5- 10 Ιουνίου 2010

ΕΚΘΕΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ
«Η Αφρική μας 11.000 χιλιόμετρα οδικώς»

Κένυα Ουγκάντα Τανζανία Μαλάουι Ζάμπια Ζιμπάμπουε Μποτσουάνα Νότια Αφρική
 του εκπαιδευτικού Δημητρίου Κουτάντου

στο ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ 10:00 π.μ. - 14:00 μ.μ. & 6:00 μ.μ. - 9:30 μ.μ.

Είσοδος ελεύθερη

Εθελοντική συμμετοχή για την Ανοικοδόμηση του Ορφανοτροφείου για παιδιά ορφανά από AIDS στην πόλη Keruala της Ουγκάντας & την Φοίτηση μαθητών στο Σχολείο Kande F.P. στο Μαλάουι

Οργάνωση:

Σύλλογος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ρεθύμνης & Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (πληροφορίες στο τηλ. 28310-23819, κιν. 6947684197)

Εικόνα 3: Η αφίσα

Συνολικά από τις δύο φορές που έγινε η έκθεση συγκεντρώθηκαν περίπου τέσσερις χιλιάδες ευρώ. Και ακόμη, περισσότερο, κάθε μικρό κέρμα ήταν μια άπειρη θέληση για συμμετοχή. Ένα ελάχιστο ποσό δόθηκε από ένα σχολείο σε ένα μαθητή του ο οποίος είχε ένα μικρό ατύχημα και χρειαζόταν άμεση οικονομική ενίσχυση για να μεταβεί στην Αθήνα, και ένα δεύτερο μικρό ποσό σε συνεργασία με το Σύλλογο των Εκπαιδευτικών δόθηκε σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο της πόλης μας για παιδιά με ειδικές ανάγκες το οποίο αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Όμως παραμείναμε συγκεντρωμένοι στον αρχικό μας στόχο και το μεγαλύτερο ποσό στάλθηκε στο ορφανοτροφείο στην Ουγκάντα.

Μας ήταν ήδη γνωστό από την επίσκεψη μας στην Αφρική ότι με ένα μικρό χρηματικό ποσό μπορούσαμε να κάνουμε θαύματα. Θυμάμαι όταν ταξιδεύαμε συχνά αγοράζαμε ένα μικρό πακέτο μπισκότα με λιγότερο από μισό Ευρώ, σε κάθε στάση που κάναμε μαζεύονταν 10-15 παιδιά που μας χαμογελούσαν με μάτια γεμάτα αγάπη και πρόσωπα πλήρη για να τους δώσουμε ένα μπισκότο. Έλεγα τότε στους συνταξιδιώτες μου: *«εδώ στην Αφρική αγοράζουμε την ευτυχία μας πολύ φθηνά!»* Παρακάτω μπορείτε να δείτε το περιεχόμενο της έκθεσης φωτογραφίας και στο τελευταίο μέρος της εργασίας μπορείτε να δείτε το ηλεκτρονικό ημερολόγιο της επικοινωνίας μας με το ορφανοτροφείο και τις φωτογραφίες που μας έστειλαν από την Ουγκάντα με τις οικοδομικές εργασίες και τις άλλες δραστηριότητες που κατάφεραν να υλοποιήσουν με τα χρήματα που έστειλαν οι επισκέπτες της έκθεσης φωτογραφίας.

Το βίωμα του δρόμου και η εικόνα (συνάντηση) με τον άλλο

Στην έκθεση φωτογραφίας για την Αφρική, εικόνες παρμένες από το δρόμο, αναδεικνύεται η συγκίνηση του βιώματος του δρόμου και γίνεται οικεία η εικόνα του άλλου. Και ακόμη, τα σύνορα άνοιξαν· *κάθε μέρα αυτός ο άλλος γίνεται εμείς*. Αυτή τη δυναμική του βιώματος του δρόμου και της επαφής με τον άλλο που σύντομα σε μια ανοιχτή οικουμενική κοινωνία γίνεται εμείς, παρουσίασα σε μια άλλη έκθεση φωτογραφίας και βίντεο δρόμου από εκατό χώρες του κόσμου (Κουτάντος, 2011β), σε πρόσφατο διεθνές διεπιστημονικό συμπόσιο με θέμα: *«Δυνατότητες και Όρια των Βασισμένων στην Τέχνη Ποιοτικών Μεθοδολογιών: Διευρύνοντας τις Προοπτικές στον Ερευνητικό Σχεδιασμό»* (Πουρκός, 2011). Το βίωμα και η εμπειρία του δρόμου εμπλουτίζει την επιστήμη. Από την αρχαιότητα, για παράδειγμα στο Συμπόσιον του Πλάτων (385 π.Χ.), διεξάγεται ένας διεπιστημονικός διάλογος (*μυθολογικός, κοινωνιολογικός, επιστημονικός, ποιητικός, αισθητικός, διαλεκτικός φιλοσοφικός, βίωμα*) ο οποίος αρχίζει και καταλήγει με την αναζήτηση και τη διδασκαλία του Σωκράτη στο *δρόμο* (εξού και μέθ-οδός, μια πορεία προς την αλήθεια μέσω του *δρόμου*). Αυτός ο διεπιστημονικός ερευνητικός διάλογος συνεχίζεται ως τις μέρες μας και το βίωμα του δρόμου, η συνάντηση με τον μακρινό άλλο που τώρα βρίσκεται δίπλα μας (και μερικές φορές μέσα μας), προσφέρει τα δικά του μαθήματα.

Η Έκθεση της Φωτογραφίας για την Αφρική αφορούσε (α) στην *οικολογική συνείδηση* (Κουτάντος, 2010β), τους *Αφρικανούς* και τα *παιδιά* της Αφρικής, μιας εικόνας του άλλου και εν δυνάμει της εικόνας του εμείς, της κοινής μοίρας της ανθρωπότητας, (β) πιστεύουμε ότι καλλιέργησε τον *εθελοντισμό* και την *κοινωνική αλληλεγγύη* με την ενεργητική συμμετοχή, (γ) πρότεινε μια *πολιτισμική κατανόηση* (Κουτάντος, 2001), και παρότρυνε προς την *πρωτογενή, βιωματική, οικολογική εμπειρία* (Πουρκός, 2006) της υπάρξεως, της ζώσας ενέργειας του σύμπαντος. Τέλος

το όλο εγχείρημα συνιστά παιδαγωγικά (δ) μια *πολυτροπική* (multimodality) πρόταση μάθησης συνδυάζοντας περισσότερους από ένα σημειωτικούς τρόπους (modes) κατανόησης με (ξενάγηση) κείμενο, φωτογραφία και βίντεο (Kress & van Leeuwen, 1996, 2001· van Leeuwen, 1999, Κουτάντος, 2006α)) και μια πολυγραμματική (multiliteracy) ανάγνωση και επικοινωνία με εικονιστικά και γραπτά στοιχεία (Χατζησαββίδης, 2011). Η σύζευξη της επιστημονικής έρευνας με την τέχνη και τον εθελοντισμό/ακτιβισμό με την πρωτογενή εμπειρία του δρόμου μπορεί να προσφέρει γνώση και συγκίνηση, υπενθυμίζοντάς μας την έννοια της «οικειοποίησης» του Bakhtin, δηλαδή μια ενεργητική διαλογική μορφή συνείδησης στις νέες καταστάσεις που συμβαίνουν στη ζωή (Πουρκός, 2008α, 2008β· Πουρκός & Κατσαρού, 2011), μια σπουδή μέσα σε γλωσσικά, πολιτισμικά, ενσώματα, υποκειμενικά, ανθρώπινα *σύνορα*.

Όπως σημειώνει ο Κιουρτσάκης (2008) στην εργασία του *«Από την Προσωπική Συνομιλία στον Διάλογο με τον Κόσμο»*: «Γύρω από το «εγώ-εσύ» κάθε διαλόγου απλώνονται σε όλο και πλατύτερους ομόκεντρους τα «εμείς»: το «εμείς» κάθε γλώσσας, ιδωμένης όχι ως συστήματος σημείων, αλλά ως αέναου διυποκειμενικού διαλόγου και αέναης συλλογικής δημιουργίας· και πέρα από κάθε γλώσσα τα «εμείς» των άλλων ανθρώπινων γλωσσών, των λογοτεχνικών ειδών και παραδόσεων, των πολιτισμών, στον ακατάπαυτο διάλογο τους μέσα στο χρόνο» (σελ. 115). Και συνεχίζει παραθέτοντας και σχολιάζοντας τον Bakhtin «το πολιτισμικό γεγονός βιώνεται με τη μεγαλύτερη ένταση και παραγωγικότητα όχι στο εσωτερικό κάποιων περιοχών (...), αλλά εκεί που περνάει το σύνορο ανάμεσα (τους)». [...] «Τα πιο σημαντικά γεγονότα στη ζωή του πνεύματος – ή, πιο θεμελιακά, στη ζωή – διαδραματίζονται πάντα σε κάποιο σύνορο: σύνορο ανάμεσα σε δύο συνειδήσεις, δύο υποκείμενα, δύο γλώσσες, δύο πολιτισμούς, δύο σώματα» (σελ. 116), στη συνάντησή μας με τον άλλο. Αυτή η συνάντηση με τον άλλο, το άνοιγμα εαυτού από τα αρχαία χρόνια μέσα από το δρόμο της θάλασσας υπήρξε δημιουργική πνοή και για τον ελληνισμό ενώ η εσωστρέφεια ακρωτηριάζει (Koutantos, 2009).

Αυτή ίσως είναι και η βαθύτερη έννοια του ταξιδιού, όπως αναδύεται και από τα λόγια του Levi-Strauss στο βιβλίο του με τίτλο *«Θλιβεροί Τροπικοί»* (1979): «Κάθε ταξίδι του αποκαλύπτει και μια πρωτόγνωρη όσο και συναρπαστική όψη του άλλου, της ετερότητας... ένα ταξίδι εγγράφεται ταυτόχρονα στο χώρο, στο χρόνο και στην κοινωνική ιεραρχία» (σ. 70). «Γνωρίζοντας όμως αυτές τις (άλλες) κοινωνίες περισσότερο αποκτούμε ένα μέσο για να αποκολληθούμε από τη δική μας, όχι γιατί αυτή είναι η μόνη ή η απόλυτα κακή, αλλά γιατί είναι η μόνη από την οποία πρέπει να απελευθερωθούμε. Κι αυτό θα γίνει μόνο μέσα από τις άλλες» (σελ. 353). «Το να αποσπάσαι, αυτό είναι μια δυνατότητα ζωτικής σημασίας για τη ζωή...» (σελ. 375).

Συμβολικά αν ο κόσμος ήταν αεροπλάνο

Το «παιχνίδι» αρχίζει μ' ένα ταξίδι με αεροπλάνο 1000 ανθρώπων που θέλουν να κάνουν το γύρο του κόσμου σε 24 ώρες. Οι επιβάτες επιλέγονται αναλογικά από τον παγκόσμιο πληθυσμό: 584 Ασιάτες, 124 Αφρικανοί, 95 Ευρωπαίοι, 84 Λατινοαμερικάνοι, 55 από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 52 από τη Βόρεια Αμερική και 6 από την Ωκεανία. Με βάση το θρήσκευμα τους 329 είναι χριστιανοί, 178 μουσουλμάνοι, 167 αγνωστικιστές, 132 ινδουιστές, 60 βουδιστές, 45 άθεοι, 3 εβραίοι και 86 άλλων θρησκειών. Τα 330 είναι παιδιά και μόνο 60 άτομα είναι πάνω από 65 ετών. Οι 5 από αυτούς είναι στρατιώτες, 7 εκπαιδευτικοί, 1 τεχνικός και 4 είναι μακριά από τις πατρίδες τους λόγω πολέμων, αρρώστιες.

Μετά την απογείωση η αεροσυνοδός τους ρωτάει σε ποια γλώσσα θα ήθελαν να διαβάσουν την εφημερίδα τους: 165 μιλούν κινέζικα, 86 αγγλικά, 83 ινδουιστικά, 64 ισπανικά, 58 ρωσικά, 37 αραβικές γλώσσες, όμως 670 δεν ήθελαν εφημερίδα γιατί δεν ήξεραν να διαβάζουν!

Λίγο αργότερα αρχίζει η διανομή του πρωινού, αλλά η μοιρασιά είναι απίστευτα άνιση. Τα 250 άτομα από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική τρώνε 3 γεύματα ο καθένας, κλέβοντας από τους άλλους. Έτσι στο τέλος 550 είχαν μισό καφέ, ενώ 220 επιβάτες δεν έφαγαν τίποτα... Μετά από δέκα ώρες η αεροσυνοδός λέει ότι γεννήθηκαν παιδιά που δεν έχουν να φάνε και κάποια πέθαναν. Λίγο μετά 100 επιβάτες πέθαναν, 30 από πείνα, 10 από καρκίνο και 10 βρέφη... Τα χρήματα των εισιτηρίων τους ξοδεύτηκαν 1000 ευρώ για εκπαίδευση, 800 για υγεία και 11.000 για όπλα, σε περίπτωση που αρχίσει σύρραξη έξω από το αεροπλάνο τους. Οι μαθητές χρειάζονται να κάνουν τις σωστές ερωτήσεις στον πιλότο για να λύσει αυτά τα προβλήματα. Παρόμοιες προσομοιώσεις έχουν γίνει «*Αν ο κόσμος ήταν ένα χωριό με 100 ή 1000 ανθρώπους*», με αντίστοιχες εκπαιδευτικές προεκτάσεις (Meadows, 1990).

Η έκθεση φωτογραφίας

Τρεις «τεχνικές» για να δείτε μια έκθεση φωτογραφίας: (α) Πως μπορείτε να μπειτε μέσα στη φωτογραφία: Ο ένας τρόπος είναι να δείτε τη φωτογραφία από απόσταση με το πλαισιοθετημένο κάδρο γύρω γύρω· αλλιώς, συγκεντρώστε το βλέμμα σας στο κέντρο, σιγά σιγά ενορατικά δείτε να ζωντανεύει αυτό που απεικονίζεται, δεξιά και αριστερά σας βλέπετε τα όρια του τοπίου και πίσω στην πλάτη σας αισθάνεστε μια μικρή ανατριχίλα γιατί ήδη βρισκόσαστε μέσα στη φωτογραφία. (β) Το μαγικό πεδίο: Ο δεύτερος τρόπος είναι να δείτε τον αριθμό των φωτογραφιών, τις αποστάσεις μεταξύ τους, τα πλαίσια, όλες δηλαδή τις τεχνικές προδιαγραφές του δυτικού πολιτισμού για μια έκθεση· αλλιώς, μπορείτε να δείτε το περιεχόμενο της φωτογραφίας το οποίο συμβαίνει μπροστά σας, τώρα, κάπου στον κόσμο μας. (γ) Η συμμετοχή: ο τρίτος τρόπος είναι η απόσταση από ότι βλέπετε, έχουμε δει τόσες εικόνες, αυτό δεν μας αφορά· αλλιώς, είναι αλήθεια ότι το ανθρώπινο είδος κατακρεουργούμε συνεχώς τον πλανήτη, τώρα πια χρειαζόμαστε ένα πολύ μακρινό ταξίδι για να δούμε τη γη όπως δεν την έχει αγγίξει ο άνθρωπος (ίσως στην Ανταρκτική!), ταυτόχρονα περπατήσαμε στο φεγγάρι, μια ισορροπία ανάμεσα στην παραφροσύνη και τη μεγαλοσύνη. Αν είναι έτσι, αυτό που συμβαίνει τώρα σε ένα άλλο μέρος του πλανήτη μας αφορά εδώ. Ένας Αφρικανός μπορεί να πιστεύει ότι μια φωτογραφία είναι ζωντανή, δηλαδή συμβαίνει, βλέπει το μαγικό πεδίο, και αισθάνεται τόσο δεμένος με τη γη που μπορεί και ταξιδεύει στο διάστημα. Κοιτάζω τα μάτια, το βλέμμα, του ζώου, του Αφρικανού και της Αφρικανής, πλούτο οικολογικό και ανθρώπινο.

Τέλη δεκαετίας εβδομήντα. Σιγά σιγά το καλοκαίρι οι «ξένοι» έφτασαν και στο χωριό μας πάνω στα βουνά της Κρήτης. Αργά κάθε απόγευμα τους έφερναν τα λεωφορεία από την πόλη μέσα από ένα φιδίσιο, στενό και όμορφο δρόμο. Σταματούσαν στην είσοδο του χωριού και περπατούσαν μέχρι την πλατεία. Οι χωριανοί κοίταζαν με περιέργεια, συμπάθεια ή έβλεπαν ανεπιθύμητους οι ξένοι μύριζαν παράξενα αρώματα, οι ηλικιωμένες γυναίκες ήταν ντυμένες με ανοιχτόχρωμα ρούχα και κοντά μαλλιά χωρίς τσεμπέρια/μαντήλια και οι ψηλοί άντρες με τα φανταχτερά πουκάμισα περπατούσαν κάπως αλλιώς και όλοι μεταξύ τους αντάλλασαν λέξεις ακατανόητες. «Νεραϊδοί», προφανώς από τις «νεράιδες»,

αλλά με πατριαρχική προτεραιότητα, ήταν το όνομα που τους έδωσε η γιαγιά. Χαμογελούσαμε στις φωτογραφικές τους μηχανές ή κρύβαμε τα πρόσωπά μας. Ο επιχειρηματίας τους περίμενε στην πλατεία κάτω από τον πλάτανο, εκεί που κάναμε τους δικούς μας γάμους και αρραβώνες. Τους έβαζε στην άκρη του δρόμου να καθίσουν στα στρωμένα τραπέζια να φάνε (αν έβρεχε καταστροφή! δεν υπήρχε εσωτερικός χώρος για πολλά άτομα), και μετά χόρευαν στο δρόμο. Αν τυχόν ήθελε να περάσει κάποιο αυτοκίνητο έπρεπε να σταματήσει, να σβήσει τη μηχανή, να περιμένει να τελειώσει ο χορός που ίσως μόλις είχε αρχίσει και μετά να βάλει μπροστά για να φύγει. Για εμάς τα παιδιά, τότε ήμουν λιγότερο από δέκα χρονών, αυτή η ανοιχτή δεξίωση ήταν ένα δικό μας γεγονός και το αποκορύφωμα της γιορτής μας ήταν να τρέξουμε να προλάβουμε ανάμεσα στα τραπέζια με τους ξένους τα άδεια καρούλια των φιλμ και τα χρησιμοποιημένα φλας των φωτογραφικών τους μηχανών. Αυτά ήταν τα βραβεία της εξουσίας μας, ο προάγγελος της δύναμης της εικόνας; Ίσως τους αποδίδαμε μαγικές ιδιότητες, όπως απέδιδαν τριάντα χρόνια μετά στα φλας της φωτογραφικής μου μηχανής οι κάτοικοι ενός χωριού στη λίμνη Μαλάουι, όταν έφερναν με λαχτάρα όλα τα νεογέννητά τους να τα αποθανάτισω στο φως της δικής μου λήψης. Ναι, ο κόσμος μου, ο κόσμος μας άλλαξε. Τώρα είμαι εγώ ο «ξένος» σε κάποια άλλα μέρη του πλανήτη.

Οι τρεις κύκλοι της Έκθεσης Φωτογραφίας: (α) οικολογία, (β) Αφρικανοί/ες και (γ) τα παιδιά της Αφρικής.

α) οικολογία

Ο πρώτος κύκλος που θελήσαμε να μοιραστούμε μαζί σας είναι ο *οικολογικός πλούτος* αυτής της βαθιάς και πλούσιας ηπείρου, στον πανέμορφο κύκλο και ταξίδι της ζωής και του θανάτου, ύδωρ - φυτά - φυτοφάγα – σαρκοφάγα – ύδωρ...

		
<p>ο1. Ύδωρ, το ποτάμι ξεκινά από τα βουνά της Αγκόλας αλλά δεν καταλήγει ποτέ στον ωκεανό... το καταπίνει η έρημος Καλαχάρι σχηματίζοντας το Δέλτα Οκαβάνγκο στην Μποτσουάνα</p>	<p>ο2. Σούρουπο στο Δέλτα Οκαβάνγκο, ο ήλιος Βίνσεντ βαν Γκογκ βάζει τις τελευταίες μαβί - χρυσοκόκκινες πινελιές, σε ένα άλλο «Σταροχώραφο με Κοράκια» (1890)</p>	<p>ο3. Ύδωρ, η πτώση του Ζαμπέξη ανάμεσα στη Ζάμπια και τη Ζιμπάμπουε σχηματίζει τους καταρράκτες Βικτόρια ή Mosi-oa-Tunya δηλαδή «Ο Καπνός που Βροντάει» (λήψη από ελικόπτερο)</p>

Ύδωρ η αρχή

(Όλα τα ταξίδια καταπίνει η έρημος και αφήνουν νούφαρα)

		
<p>ο4. Σεμνά, θηριώδης γορίλας κοιτάζει μέσα από το δέντρο με τις λειχήνες (Πάρκο Μπιούντι - Ουγκάντα)</p>	<p>ο5. Λίγο μακριά (Λίμνη Νακούρου - Κένυα)</p>	<p>ο6. Κοντά (Λίμνη Ναβάσσα - Κένυα)</p>

Τα πρώτα βλήματα

(Μέσα από τον άνεμο, άνθισε χρυσάνθεμο,
Γκάτσος, 1998)

ο7. Βήματα (Λίμνη
Νακούρου – Κένυα)

ο8. Ένα (Πάρκο Σερενγκέτι
– Τανζανία)

ο9. Περιπλάνηση (Αντιλόπες
Λίμνη Ναβάσσα – Κένυα)

ο10. Ψιθουριστά (Λίμνη
Ναβάσσα – Κένυα)

ο11. Πίνακας
(Λίμνη Νακούρου – Κένυα)

ο12. (Δέλτα Οκαβάνγκο –
Μποτσουάνα)

Περίπλανησεις και τα πρώτα σύννεφα

ο13. 3 κύκλοι (Λίμνη Μπαρίνγκο – Κένυα)

ο14. Α (Πάρκο Μασάι Μάρα – Κένυα)

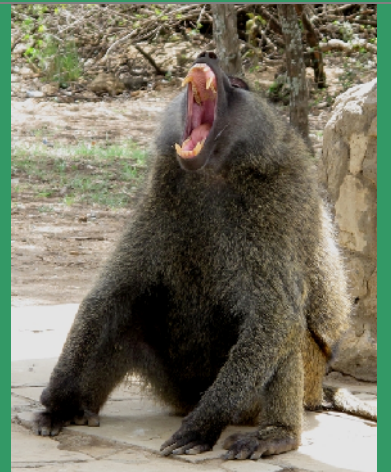
ο15. Φωνές (Πάρκο Σερενγκέτι – Κένυα)

ο15. Εξω-γήινα πλάσματα (Λίμνη Μπαρίνγκο – Κένυα)

ο16. Κύκλος (Πάρκο Μασάι Μάρα – Κένυα)

017. Τετράγωνο (Λίμνη Ναβάσσα – Κένυα)

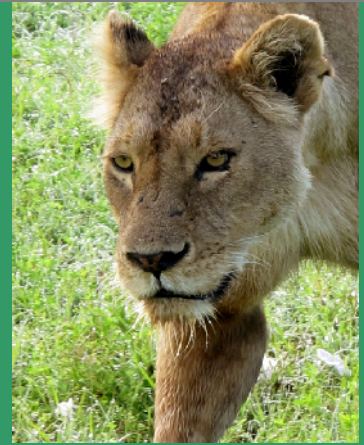
Π ρ ο ε τ ο ι μ α σ ί ε ς

ο18. Πιο κοντά, έγκυος λεοπάρδαλη έτοιμη να επιτεθεί σε ελάφια (Πάρκο Λουάνγκ - Ζάμπια)

ο19. Μηδέν. Πάγος. Απόλυτη συγκέντρωση πριν από την επίθεση (Κρατήρας Νγκορογκόρο - Τανζανία)

ο20. Συν ένα (Πάρκο Λουάνγκ - Ζάμπια)

ο21. Το σκίρτημα των ελαφιών (Πάρκο Λουάνγκ - Ζάμπια)

ο22. Ο αλαλαγμός της αγέλης των ζεβρών (Δέλτα Οκαβάνγκο - Μποτσουάνα)

ο23. Η επίθεση έγινε (Κρατήρας Νγκορογκόρο - Κένυα)

ο24. Θάνατος
(Κένυα - Μασάι Μάρα)

Ο κύκλος κλείνει

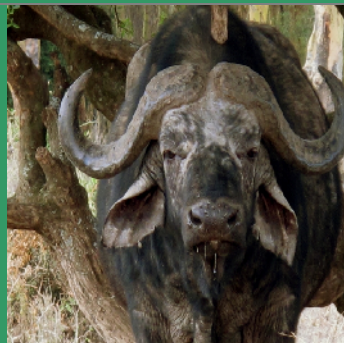
ο25. Ο μάρτυρας που τα είδε όλα
(Ζιμπάμπουε)

ο26. Η έκρηξη του φωτός, ξαναπλαισιώνει ένα γκνου (Πάρκο Σερενγκετί - Τανζανία)

ο27. Ελεφαντίνα που θηλάζει (Ποταμός Τσόμπε - Μποτσουάνα)

ο28. Όνειρα (Λίμνη Ναβάσσα – Κένυα)	ο29. Ο αναγεννημένος βούβαλος (Κένυα - Μασάι Μάρα)	ο30. Ύδωρ, λήψη από ανεμόπτερο (Δέλτα Οκαβάνγκο - Μποτσουάνα)
-------------------------------------	--	---

Ο κύκλος ανοίγει

Σε αυτήν την πρώτη ενότητα η ξενάγηση στους μαθητές άρχιζε με τη δική τους παρατήρηση στις πρώτες εικόνες, αν έβλεπαν ζωή, αν έβλεπαν κάποιο ζώο. Το ενδιαφέρον τους στρέφονταν στο νερό, αρχή πηγής ζωής, με αναφορές στη σύγχρονη επιστήμη, η αναζήτηση νερού στο διάστημα ως το πιο πολύτιμο αγαθό (Εικόνες ο1-ο3).

Στη συνέχεια, μέσα από το νερό και τα φυτά, εμφανίζονταν τα πρώτα βλέμματα, ζωντανές υπάρξεις, ζώα φυτοφάγα. Προσπάθεια να δούμε τα ζώα ως αυθύπαρκτες δικαιωματικές υπάρξεις με το δικό τους τρόπο, το δικό τους βλέμμα που θα συναντηθεί με το δικό μας όταν αναπτύξουμε το αντίστοιχο ενδιαφέρον και σχέση (Εικόνες ο4-ο6). Παρατήρηση σε μέρη του σώματος του γορίλα, του ουραγοτάγκου, τα πέντε δάχτυλα, ανοιχτά ερωτήματα για τα παιδιά ενάντια στις επαναλαμβανόμενες οριστικές κλειστές θρησκευτικές, επιστημονικές ή άλλες απαντήσεις. Δεν ξέρομε, ας μην φοβηθούμε να σκεφτούμε και έτσι, κάθε μέρα μπορούμε να ανακαλύψουμε κάτι άλλο, να ανακαλύψουμε ένα νέο νόημα να δώσουμε μια καινούρια σημασία. Κάθε ζώο που εξαφανίζεται είναι μια σπάνια βιβλιοθήκη που καταστρέφεται.

Οι σχέσεις του νερού με τα φυτά και τις πρώτες ζωντανές φυτοφάγες υπάρξεις πολλαπλασιάζονται, εμφανίζονται και τα σαρκοφάγα (Εικόνες ο7-ο17). Μέσα στο χώρο του αμφιθέατρου οι μαθητές παρακινούνται να θέσουν τα αντιληπτικά τους συστήματα (και τη δημιουργική τους φαντασία) σε ετοιμότητα. Από τα σκαλιά έρχεται η λεοπαρδαλή, η πλάτη της ρέει ευλύγιστα. Κρύβεται πίσω από το δέντρο, το λιοντάρι κάνει το πρώτο βήμα. Τα ελάφια και οι ζέβρες τεντώνουν όλα τους τα αντιληπτικά συστήματα, μάτια, αυτιά, όσφρηση, αφή, όλα εναρμονίζονται στο απόλυτο πριν εκραγούν, πριν εκτιναχτούν σε κίνηση. Η επίθεση έγινε, κάποια ζώα δραπέτευσαν, άλλα όχι, ο θάνατος (Εικόνες ο18-ο24). Τα παιδιά μετά την επίθεση έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για αυτή τη σκηνή. Και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, με σχιζοφρένεια, κοιτάζουν και επιλέγουν ανάμεσα σε όλες τις άλλες εικόνες αυτή με το σκελετό του βούβαλου. Η έννοια του θανάτου τα απασχολεί, σε μια κοινωνία που έχει εξοβελίσει την εικόνα του, για να μην μας υπενθυμίζει τη θνητότητά μας και μαζί την ήττα του τεχνολογικού μας πολιτισμού (Kübler-Ross, 1998, 2001). Στην Αφρική ο θάνατος όπως τα άλλα συμβάντα έχει μια φυσικότητα, πληρότητα και αποδοχή.

Ένας κύκλος κλείνει, άλλοι κύκλοι ανοίγουν, η έκρηξη του φωτός στις ράχες των ζεβρών, το μητρικό γάλα, το όνειρο, σημάδια αναγέννησης, ο αναγεννημένος βούβαλος, στέκει μπροστά στα μάτια μας και μας κοιτάζει με καρφωμένο βλέμμα από την αποφασιστικότητά του για ζωή. Ο πρώτος κύκλος της έκθεσης ολοκληρώνεται εκεί από όπου άρχισε, Δέλτα Οκαβάνγκο, ύδωρ: «*Αν δείξουμε τη θέληση, η φύση θα βρει τον τρόπο*» (Εικόνες ο19-ο30).

Στους δυο παρακάτω συνδέσμους μπορείτε να παρακολουθήσετε δύο ολιγόλεπτα βίντεο με την πανέμορφη οικολογία της Αφρικής από το Δέλτα Οκαβάνγκο, βίντεο τα οποία προβάλαμε και για τους επισκέπτες της έκθεσης. Μπορείτε να ανοίξετε τους συνδέσμους με control+κλικ, ή κάνετε αντιγραφή της κάθε διεύθυνσης και επικόλληση στη μπάρα των διευθύνσεων στο διαδίκτυο ή

επιλέξετε τη διεύθυνση, κάνετε κλικ πάνω της με το δεξί πλήκτρο και επιλέξτε Άνοιγμα υπερ-σύνδεσης:

Μποτσουάνα Δέλτα Οκαβάνγκο 1:

<http://www.youtube.com/watch?v=9rHiycLdOnI&feature=related>

Μποτσουάνα Δέλτα Οκαβάνγκο 2:

<http://www.youtube.com/watch?v=oF-sXIZxToY&feature=related>

β) Οι Αφρικανοί και οι Αφρικανές

Ο δεύτερος επάλληλος κύκλος της Αφρικής που σχηματίστηκε στη ματιά μας, αφορούσε στον *ανθρώπινο πλούτο* αυτής της μεγάλης ηπείρου, σε ζεύγη ο Αφρικανός και η Αφρικανή, και οι Αφρικανοί μαζί:

α1. Νεαρός Αφρικανός με φύλλο και νούφαρο (Δέλτα Οκαβάνγκο - Μποτσουάνα)

α2. Νεαρή Αφρικανή (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α3. Νεαρός Αφρικανός με πορτοκαλί καπέλο (Καμπάλα - Ουγκάντα)

α4. Νεαρή Αφρικανή πλούσια (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α5. Ηλικιωμένη Μασάι (Μασάι Μάρα - Κένυα)

α6. Αφρικανός που πλένεται και μας κοιτάζει (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α7. Μασάι βοσκός (Λίμνη Ναβάσσα - Κένυα)

α8. Ηλικιωμένη γυναίκα (Μαλάουι)

α9. Μουσουλμάνος σε νησί στον Ινδικό Ωκεανό (Τανζανία – Ζανζιμπάρ)

Πορτρέτα Β

α10. Αφρικανός που πλένεται και μας κοιτάζει με ολόκληρο το σώμα και πλήρες χαμόγελο (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α11. Αφρικανός του μόχθου... άνθρωποι που αγαπούν ακόμη τη γη και το χώμα (κοντά στο Ναϊρόμπι - Κένυα)

α12. Γιαγιά που πλένει τα ρούχα ενώ τα εγγόνια της αλέθουν σπόρους για να φτιάξουν μια τοπική μύρα (Κοντά στους καταρράχτες Βικτόρια στο χωριό Μουκάνι - Ζάμπια)

Ένας γήινος κόσμος – πάνω στο χώμα

α13. Πατέρας με μικρό παιδί (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α14. Μάνα με μικρό παιδί (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α15. Πλέοντας με αυτοσχέδια πλοία λίγων μηνών (Λίμνη Μπαρίνγκο - Κένυα)

α16. Μαζί στον ίσκιο (Κοντά στους καταρράκτες Βικτόρια στο χωριό Μουκάνι - Ζάμπια)

α17. Δεκανίκι, δουλειά και κολύμβηση (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α18. Λίγο πριν απ' το ηλιοβασίλεμα (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α19. Σε λίγο σκοτεινιάζει (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)

α20. Πριν από τη γιορτή (Μασάι Μάρα - Κένυα)

α21. Οίκο-δομούμε (Λιλόνγκουε - Ζάμπια)

α22. Γυναίκα (Λίμνη Μαλάουι – Μαλάουι

α23. Γυναίκα (Κεμπάλα - Ουγκάντα)

α24. Γυναίκα (Κεμπάλα - Ουγκάντα)

α25. Γυναίκα (Κεμπάλα - Ουγκάντα)

α27. Γυναίκα (Κεμπάλα - Ουγκάντα)

α28. Γυναίκα (Λίμνη Μαλάουι – Μαλάουι)

Γ υ ν α ι κ α

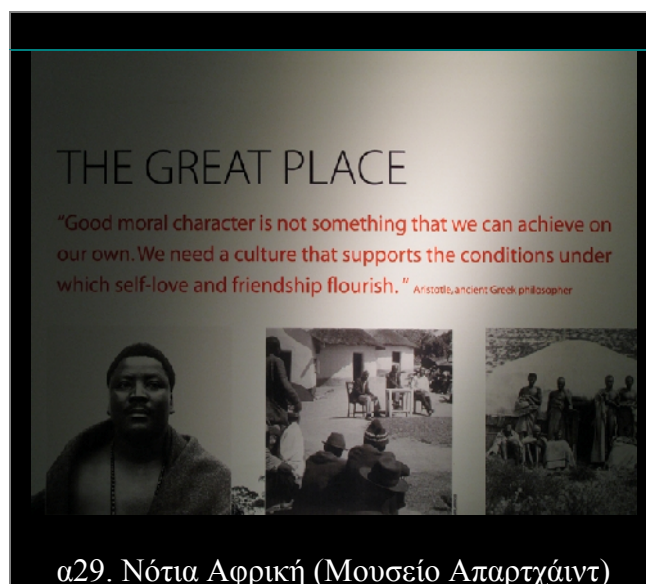
Είναι δύσκολο να μιλήσουμε για τους ανθρώπους της Αφρικής με ένα άλλο τρόπο, όπως κατά αντιστοιχία ήταν δύσκολο να μιλήσουμε για το ολοκαύτωμα (Κουτάντος, 2006β). Οι πληροφορίες συνεχώς περνάνε μπροστά από τα μάτια μας, αυτό όμως δεν αλλάζει και τον τρόπο που ήδη σκεφτόμαστε. Αυτό συμβαίνει και με τους μαθητές μας, θα τους πούμε κάτι, θα μας ακούσουν, και μετά; Αλλάζει ο τρόπος που σκέφτονται και τότε, με ποιο τρόπο, χρειάζεται να αλλάξουν τρόπο σκέψης; Συχνά μαθαίνουμε να κρίνουμε τα πράγματα με τους τύπους, την εξωτερική εικόνα, τα ρούχα, το επάγγελμα, την ομιλία, το ρόλο, πόσο συχνά όμως πλησιάζουμε την

ταυτότητα, τον εαυτό, τη σχέση, μια άλλη σχέση, την ταυτότητα και τον εαυτό με τα πράγματα;

Θελήσαμε έτσι πριν αρχίσουμε την περιήγηση στο δεύτερο κύκλο της έκθεσης για τους Αφρικανούς και τις Αφρικανές να συζητήσουμε τις όποιες υποτιμητικές κρίσεις και αντιδράσεις για τον διαφορετικό στο χρώμα ή στους τρόπους. Ο τρόπος ήταν απλός, η ανοιχτή ακρόαση στην ομάδα. Η κατανόηση ότι υπάρχει και ο άλλος και τότε μπορεί να γίνει εμείς. Με τις άδειες χούφτες μας φτιάξαμε την υδρόγειο και ρωτήσαμε τα παιδιά αν γνώριζαν, αν είχαν ακούσει -και σε τελική ανάλυση αν επέτρεπαν στη δική τους σκέψη την ύπαρξη αυτών των ανθρώπων στα άλλα μέρη του πλανήτη. Οι μαθητές αναγνώρισαν ότι πράγματι αυτοί οι άνθρωποι υπάρχουν, αυτή τη στιγμή, με τον τρόπο τους, σε ένα άλλο μέρος του πλανήτη, το ζητούμενο λοιπόν από εκεί και μετά ήταν να επιτρέψουν οι ίδιοι στον τρόπο που σκέφτονται την ύπαρξη αυτών των ανθρώπων. Το χρώμα, η ετερότητα, η διαφορά δεν αναιρούσε την ύπαρξη των Αφρικανών αλλά η δική τους σκέψη, κάτι που ήταν μάλλον α-νόητο, δηλαδή χωρίς νόημα. Κανείς δεν τους έδινε τη δικαιοδοσία, συνειδητοποίησαν, να καταργήσουν τους άλλους.

Όταν άρχισε η περιήγηση ζητήσαμε από τους μαθητές να παρατηρήσουν τα πορτρέτα, τα βλέμματα, αν αυτοί οι άνθρωποι ήταν χαρούμενοι ή λυπημένοι (Εικόνες α1-α9); Αν η χαρά του ανθρώπου εξαρτάται από την εξωτερική του εμφάνιση, τις φίρμες στα παπούτσια, στα ρούχα, αν η χαρά εξαρτάται από τα χρήματα, την οικονομική άνεση, τη λιτότητα ή και τα δύο μαζί. Στις Εικόνες α10-α21 συζητήθηκαν θέματα όπως η διάσταση του ανθρώπινου σώματος σε αυτούς τους πολιτισμούς, τι σημαίνει ένα εκτεθειμένο σώμα για αυτόν που εκτίθεται, ποια η σχέση του με το σώμα του, τι αλλάζει; Τι αλλάζει στις καθημερινές δραστηριότητες αυτών των ανθρώπων; Πώς συνυπάρχουν; Τέλος στις Εικόνες α22-α28 συζητήθηκαν παραπέρα θέματα όπως η θέση της γυναίκας, η εργασία, τι θα μπορούσε να σημαίνει για ένα άνθρωπο και ένα ολόκληρο πολιτισμό ή κοινότητα το κουβάλημα του νερού στο σπίτι;

Οι μαθητές ξάπλωσαν στην ξύλινη σκηνή του αμφιθέατρου και είδαν ένα βίντεο από το Δέλτα Οκαβάνγκο προσπαθώντας να αισθανθούν, να μπουν στο κανό του Αφρικανού, να κλείσουν τα μάτια και να ακούσουν το νερό, να ανοίξουν τα μάτια και να δουν το οικοσύστημα του ανθρώπου με τη φύση σε ένα άλλο μέρος του πλανήτη (βλ. συνδέσμους βίντεο για το Δέλτα Οκαβάνγκο).

Ο δεύτερος κύκλος της έκθεσης έκλεινε με ένα μήνυμα του Αριστοτέλη. Μεγάλη τιμή έκαναν αλήθεια, σε ένα λευκό, να του επιτρέψουν να μιλήσει μέσα στο Μουσείο Απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική απευθύνοντας ένα θετικό μήνυμα (Εικόνα α29). *«Καλός ηθικός χαρακτήρας, δεν είναι κάτι που μπορούμε να επιτύχουμε από μόνοι μας. Χρειαζόμαστε έναν πολιτισμό που στηρίζει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο αυτοσεβασμός/αγάπη και η φιλία ανθίζουν».*

γ) τα παιδιά της Αφρικής

Στον τρίτο και τελευταίο κύκλο της έκθεσης για την Αφρική είδαμε τον πλούτο των παιδιών της ηπείρου σε διάφορα εκπαιδευτικά πλαίσια και στην καθημερινή τους ζωή στους δρόμους.

π2. Μάθημα αγγλικών

π2. Μάθημα μουσικής

π3. Στον πίνακα

Το ορφανοτροφείο στην Ουγκάντα που
στειλάμε τη βοήθεια

		
<p>π4. Πίσω από τις καλαμιές (Μαλάουι)</p>	<p>π5. Οδηγώντας μια αγελάδα (στα βουνά της Κεμπάλα - Ουγκάντα)</p>	<p>π6. Ο Φαραώ (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)</p>

Πορτρέτα Α

		
<p>π7. Ντροπαλά (Μαλάουι)</p>	<p>π8. Όμορφα (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)</p>	<p>π9. Αθώα (Λίμνη Μαλάουι - Μαλάουι)</p>

Άρθρο Ι. Πορτρέτα Β

π10. Μικρά παιδιά
(Ζανζιμπάρ - Τανζανία)

π11. Τρεχαντήρια (Μαλάουι)

π12. Συνευθύνη (Μαλάουι)

π13. Η πόρτα του σπιτιού
μου (Τανζανία - Μασάι
Μάρα)

π14. Μουσουλμάνες
μαθήτριες μπροστά στον
Ινδικό ωκεανό (Ζανζιμπάρ -
Τανζανία)

π15. Σε χαιρετώ
(στα βουνά της Κεμπάλα -
Ουγκάντα)

π16. Αφρικάνικα τύμπανα
(Μαλάουι)

π17. Πόσιμο νερό από τη
λίμνη (Κένυα)

π18. Simply the best
(Ουγκάντα)

Σκηνές στο δρόμο

π19. Ελάτε (Μαλάουι)

π20. Προφορικά

π21. Οι μεγάλοι

π22. Δύο παράθυρα

π23. Τρία παράθυρα

π24. Γεια σας από την Αφρική

π25. Το φλας

π26. Νερό

π27. Φρούτα

Σχολείο Kande F.P., 1500 μαθητές 10
εκπαιδευτικοί, 150- 220 μαθητές για κάθε
τάξη (Μαλάουι - Παραλία Kande)

Μετά τον οικολογικό και τον ανθρώπινο πλούτο ο τρίτος και τελευταίος κύκλος της έκθεσης αφορούσε στον πλούτο των παιδιών. Το σκεπτικό της παρουσίασης ήταν το ίδιο, πλούσια βλέμματα, πλήρη πρόσωπα, γεμάτα ζωντάνια και

χαρά παιδιά (Εικόνες π4-π18). Τα γυμνά πόδια δεν αποκλείουν το χαμόγελο, αντίθετα ίσως ο καλλιεργούν. Ο εσωτερικός και ο εξωτερικός κόσμος όπως τον κατασκευάζουμε. Ο κόσμος του άλλου δεν είναι αυτός που θέλουμε να του προσδίδουμε. Μια φιλική συμμετοχή ανοίγει κόσμους άπειρους. Τα παιδιά της Αφρικής μας θύμισαν την ανεμελιά, την αθωότητα, τη φυσικότητα, τη χαρά, τα παιδιά στην Ελλάδα, παιδιά και αυτά επικοινωνήσαν μαζί τους. Επίσης παρουσιάστηκαν δυο εκπαιδευτικά πλαίσια ένα στην Ουγκάντα (Εικόνες π1-π3) και ένα στο Μαλάουι (Εικόνες π19-π27).

«Θελήσαμε να παρουσιάσουμε λίγη από την οικολογική ζωντάνια και τη συγκίνηση που η Αφρική μας προκάλεσε, τους καλοσυνάτους και αγνούς ανθρώπους που συναντήσαμε, και τα θαυμάσια παιδιά με τα πανέμορφα πρόσωπα στους δρόμους και στα εκπαιδευτικά πλαίσια που επισκεφτήκαμε. Ένα χωματένιο κόκκινο σπίτι, λίγο σπαρμένο καλαμπόκι με τα χέρια και μια οικογένεια να κάθεται στην αυλή κάτω από τον ήλιο ή κάτω από μια σκιά ήταν ταυτόχρονα τόσο λιτά αλλά και πανάκριβα. Τα πρόσωπα εξέπεμπαν μια απίστευτη γλυκύτητα και πληρότητα. Αυτή η αθωότητα, η αγνότητα, η απλότητα, η χαρά, η καλοσύνη και η αλληλεγγύη μας άγγιξαν την καρδιά, πως αλλιώς να το πούμε, αισθανθήκαμε ζεστασιά και ευεξία. Θελήσαμε, με κάποιον τρόπο, να ανταποκριθούμε σε αυτήν τη γενναιοδωρία, κάπως έτσι αποφασίσαμε να μοιραστούμε αυτόν τον πλούτο μαζί σας».

Στο σύνδεσμο που ακολουθεί μπορείτε να δείτε τα παιδιά του ορφανοτροφείου το οποίο είχαμε επισκεφτεί το Δεκέμβριο του 2009 να χορεύουν και να τραγουδούν. Σε αυτό το πλαίσιο στείλαμε τη μικρή ανθρωπιστική βοήθεια που συγκεντρώσαμε: <http://www.youtube.com/watch?v=0x9ZBsIymok>

Σ τ ο Σ π ί τ ι τ ο υ Π ο λ ι τ ι σ μ ο ύ , 5-10 Ι ο υ ν ί ο υ
2010 (Ρ έ θ υ μ ν ο)

Το βασικό μήνυμα της έκθεσης αφορούσε στην ανάδειξη του *οικολογικού* και *ανθρώπινου πλούτου* της Αφρικής, αντίθετα στην κατασκευασμένη, μονοσήμαντη και αποικιακή εικόνα για τη *φτώχεια της Αφρικής*. Με αυτόν τον τρόπο έζησα την Αφρική, η ανάλυση της Sontag (2003) εκ των υστέρων απλά συμπίπτει. Σημαντικότερο όλων ήταν να αισθανθούμε μέσα μας ένα τρόπο θετικό, το ίδιο και για τους επισκέπτες.

Όπως παρατηρεί ο Adler (1971) στον δυτικό πολιτισμό μας παίζει μεγάλο ρόλο ένα πράγμα, το οποίο καμιά φορά θεωρείται ότι κατέχει μαγικές ικανότητες. Αυτό είναι το χρήμα, η κατοχή δύναμης είναι σήμερα συνδεδεμένη με το χρήμα και τα

αντι-κείμενα που μπορούμε να αγοράσουμε και την ιδιο-κτησία (ατομικό κτήμα). Μάλιστα συχνά η σύγχρονη αγωγή είναι προσανατολισμένη στο κέντρισμα της φιλοδοξίας των παιδιών και το ξύπνημα μεγάλων ιδεών σ' αυτά. Τούτο δε γίνεται από απερισκεψία, αλλά γιατί όλος ο πολιτισμός μας, που και ο ίδιος είναι διαποτισμένος από τέτοιες μεγαλομανείς ιδέες, δίνει ένα τέτοιο τόνο, ώστε τόσο στην οικογένεια όσο και στον πολιτισμό μας, σημασία έχει το άτομο που στη ζωή περιβάλλεται από ιδιαίτερη λάμψη και κατά το δυνατό υπερέχει των άλλων με οποιοδήποτε τρόπο. Από την άλλη, οι μικροί μας επισκέπτες άκουσαν ότι «το να δίνης είναι αγιότερο από το να παίρνεις... αυτό που αναφέρεται εδώ είναι η διάθεση, η διάθεση να δώσεις, να υποστηρίξεις, να βοηθήσεις, η διάθεση που περικλείει μια εξισορρόπηση και αρμονία της ψυχικής ζωής, ενώ εκείνος που είναι πιο πολύ προσανατολισμένος στο να παίρνει, είναι πιο πολύ αφηρημένος, ανικανοποίητος και συνεχώς απασχολημένος με το τι θα έπρεπε να επιτύχει και να ιδιοποιηθεί, για να είναι εντελώς ευτυχισμένος» (σ. 255).

Στο 14^ο Δημοτικό Σχολείο, 1 Οκτωβρίου 2010
- 26 Νοεμβρίου 2010 (Ρέθυμνο)

Αντί επιλόγου

Παρακάτω παραθέτουμε το ηλεκτρονικό ημερολόγιο (2010-2012) που είχαμε στην επικοινωνία μας με την υπεύθυνη του ορφανοτροφείου για τα παιδιά που οι γονείς τους (μερικές φορές και τα ίδια) υπέφεραν από AIDS, το όνομα της είναι Crystal. Μαζί με τα λόγια της εκθέτουμε κάποιες από τις φωτογραφίες που μας έστειλε με τις εργασίες που έκαναν με την ανθρωπιστική βοήθεια που στείλαμε. Τι χαρά! Καταφέραμε και χτίσαμε λίγα τούβλα στην Αφρική με το χρώμα της. Στο σύνδεσμο που ακολουθεί έχουμε αναρτήσει ένα βίντεο από τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ουγκάντας, τη Καμπάλα:
http://www.youtube.com/watch?v=aU_OdBXuMMg&feature=related

- Δ. (20 Μαΐου 2010): Αξιότιμε/ή Κύριε/α, ονομάζομαι Δ.Κ. και είμαι από την Ελλάδα. Είμαι εκπαιδευτικός και σας επισκεφτήκαμε (με την African Trails) το Δεκέμβριο του 2009. Βρήκα αυτό το e-mail από τον Henry (τον οδηγό μας στην Αφρική) διαμέσου του Akasha, ένα Ελβετό φίλο που ταξιδεύαμε μαζί και είχαμε έρθει στο ορφανοτροφείο σας. Συγκεντρώνουμε κάποια χρήματα με την Εκπαιδευτική μας Αρχή εδώ στην Ελλάδα και Θα θέλαμε να ενισχύσουμε μια από τις δράσεις σας, αυτή για να χτίσετε το «Σχολείο/Κέντρο Φροντίδας». Θα θέλαμε λοιπόν να συμματάσχουμε στο πρόγραμμα: «Orphan Care/Orphanage and Needy Child Care»/«Φροντίδα Ορφανού/Ορφανοτροφείο και Παιδί που Χρειάζεται Φροντίδα». Πώς μπορούμε να στείλουμε τα χρήματα και να είμαστε σε επικοινωνία μαζί σας; Με ευγενικούς χαιρετισμούς, Δ.Κ. Ελλάδα.

- Crystal (21 Μαΐου 2010): Ευλογίες κ. Δ., σας ευχαριστώ για την επίσκεψή σας στα παιδιά μας όταν ήσασταν στην Ουγκάντα. Επίσης σας ευχαριστούμε πολύ για τη συνεχή συμπόνια, τη φροντίδα και τη σκέψή σας στα παιδιά μας και για την προθυμία σας να μας βοηθήσετε να φτιάξουμε το σχολείο και το ορφανοτροφείο μας. Και τα δύο μας είναι πολύ απαραίτητα και σημαίνουν για τα παιδιά το δώρο της εκπαίδευσης, της ελπίδας και ένα μέρος που να τους ανήκει με αγάπη. Μπορείτε να κάνετε τη χορηγία σας, είτε με την αποστολή χρημάτων μέσω Pay Pal (η οποία είναι σε απευθείας σύνδεση, ασφαλής και σίγουρος τρόπος να μεταφέρετε χρήματα). Για να γίνει αυτό ακολουθήστε τις παρακάτω οδηγίες [...]. Μόλις λάβουμε τα χρήματα θα αρχίσουμε να σας ενημερώνουμε για την πρόοδο του έργου

και να στέλνουμε φωτογραφίες. Πώς είναι τα πράγματα στην Ελλάδα; Σας ευχόμαστε τα καλύτερα πάντα. Μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μας αν έχετε οποιεσδήποτε άλλες ερωτήσεις. Σας ευχαριστώ εκ μέρους όλων εμάς από την λίμνη Bunyonyi, Project «Orphan Care/Orphanage and Needy Child Care».

- Δ. (22 Μαΐου 2010): Γεια σας φίλοι, Θα έχω περισσότερα νέα σύντομα τον Ιούνιο. Σας στέλνω μια φωτογραφία από την επίσκεψή μας στα παιδιά σας, Δ.

- Crystal (22 Μαΐου 2010): Ευλογίες Δ., σε ευχαριστούμε για την όμορφη φωτογραφία. Τα παιδιά απόλαυσαν πραγματικά την επίσκεψή σας και χαίρομαι που και εσείς απολαύσατε το χρόνο σας μαζί μας. Όλους τους επισκέπτες σας έχουν κρατήσει στην καρδιά τους. Σας στέλνω και εχω κάποιες φωτογραφίες μας, να έχετε μια όμορφη μέρα.

ε1. Η όμορφη

ε2. Πίνακας και κιμωλία

ε3. Ζωγραφίζοντας

ε4. Θρανία

ε5. Μπάλα

ε6. Δεξαμενή νερού

Οι φωτογραφίες με τους υπότιτλους που
μας έστειλαν (22-05-2010)

- Δ. (24 Μαΐου 2010): Γεια σου Crystal, σας ευχαριστούμε για τις φωτογραφίες και όλα όσα έχουμε μάθει από εσάς. Θα θέλαμε να βοηθήσουμε να δούμε κάποια αίθουσα στο χώρο του χωραφιού που θέλετε να φτιάξετε το σχολείο και το ορφανοτροφείο σας, καλή μέρα.

- Crystal (25 Μαΐου 2010): Ευλογίες Δ., τα παιδιά πραγματικά απόλαυσαν την επίσκεψή σας και είμαι χαρούμενη που και εσείς το απολάσατε, και που τα κρατήσατε κλεισμένα όλα κοντά στην καρδιά σας, και κάνετε αυτό που μπορείτε για να βοηθήσετε στην ικανοποίηση των αναγκών τους αλλά και στην αίσθηση ότι τα φροντίζουν.

- Δ. (18 Ιουνίου 2010): Γεια σου Crystal, συγκεντρώσαμε κάποια χρήματα και θέλαμε να ξέρουμε τον ακριβή τρόπο που μπορούμε να τα στείλουμε.

- Crystal (19 Ιουνίου 2010): Αγαπητέ Δ. και Φίλοι, σας ευχαριστώ πολύ για τη συμβολή σας για τα ορφανά παιδιά της Ουγκάντα. Ο υπεύθυνος για την ανοικοδόμηση Θα σας επιβεβαιώσει τα στοιχεία του τραπεζικού μας λογαριασμού για την κατάθεση [Mindful Market, δεδομένα τραπεζικού λογαριασμού], Οι φίλοι σας στην Ουγκάντα.

- Δ. (20 Ιουνίου 2010): Γεια σου Crystal, πήγα σήμερα να στείλω τα χρήματα αλλά όλες οι τράπεζες μου ζήτησαν το Swift Code του λογαριασμού σας. Παρακαλώ να μου στείλετε αυτά τα επιπλέον στοιχεία για να μπορέσουμε να στείλουμε τα χρήματα.

- Crystal (22 Ιουνίου 2010): Ευλογίες Δ., Σας ευχαριστούμε για την ενημέρωση. Ρώτησα την τράπεζα για το Swift Code και μου είπαν δεδομένου ότι έχουμε λογαριασμό σε μια μικρή τράπεζα χρησιμοποιούν τον κωδικό μιας μεγαλύτερης. Σας

στέλνω ξανά όλα τα στοιχεία των τραπεζών με τα τηλέφωνα τους ώστε να επικοινωνήσει η τράπεζα από την Ελλάδα μαζί τους. Διαφορετικά έχω δημιουργήσει ένα νέο λογαριασμό Pay Pal ή μπορείτε να σταλείτε με την Western Union. Τα στοιχεία που χρειάζεσαι για την αποστολή με την western union είναι: [προσωπικά δεδομένα]. Μετά Θα μας σταλείτε [MTCN code, First and Last Name of the sender, Location (Town) you send the money from, Secret Question and Answer]. Με εκτίμηση, Crystal και τα παιδιά.

- Δ. (23 Ιουνίου 2010): Γεια σου Crystal και όλοι οι φίλοι μας στην Ουγκάντα, σήμερα καταφέραμε να σας στείλουμε τα χρήματα με την western union, οι πληροφορίες που χρειάζεστε είναι παρακάτω [δεδομένα]. Παρακαλώ ενημερώστε μας ότι όλα είναι εντάξει. Σας ευχαριστούμε για όλα και ευχόμαστε μια μέρα να σας επισκεφτούμε ξανά. Κάποια άλλη στιγμή ίσως μπορέσουμε να στείλουμε ξανά μια μικρή βοήθεια.

- Crystal (24 Ιουνίου 2010): Σας ευχαριστώ Δ. Ο υπεύθυνος θα πάρει τα χρήματα σήμερα και θα σας ενημερώσουμε όταν τα έχουμε λάβει. Με εκτίμηση.

- Crystal (26 Ιουνίου 2010): Σας ευχαριστούμε Δ. και Φίλοι, λάβαμε τα χρήματα. Θα σας ενημερώσουμε σύντομα για τις εργασίες του κτιρίου. Με εκτίμηση, από όλα τα παιδιά και τους φίλους σας στην Ουγκάντα.

- Δ. (26 Ιουνίου 2010): Γεια σας Crystal, Ευχαριστώ πάρα πολύ. Τι ωραία που στο τέλος λάβατε τα χρήματα, ελπίζουμε ότι

Θα είναι μια μικρή βοήθεια. Κάναμε μια έκθεση φωτογραφίας από ένα ταξίδι μου στην Αφρική από την Κένυα ως τη Νότια Αφρική οδικώς, 90 φωτογραφίες, 3 από αυτές με τα δικά σας παιδιά. Ήταν μια έκθεση σε τρεις κύκλους σχετικά με τον πλούτο της Αφρικής! Πολύ συχνά τα media μιλάνε για τη φτώχεια, όμως υπάρχει και πλούτος. Μια θετική όψη είναι η οικολογία, οι άνθρωποι, τα παιδιά.

- Crystal (26 Ιουνίου 2010): Ευλογίες Δ., Αυτό είναι πολύ όμορφο να το ακούσουμε. Συμφωνώ ότι υπάρχει πολύς πλούτος που συχνά παραβλέπεται... όπως η χαρά των παιδιών. Έχετε αυτές τις φωτογραφίες κάπου online να τις δούμε; Σε λίγες εβδομάδες θα σας ενημερώσουμε για τις εργασίες μας.

-Δ. (7 Ιουλίου 2010): Γεια σου Crystal, ήμουν σε ταξίδι και για αυτό δεν σου απάντησα νωρίτερα, δεν έχω αναρτήσει αυτές τις φωτογραφίες ηλεκτρονικά, να είστε καλά, Χαιρετίσματα σε όλους.

- Crystal (8 Σεπτεμβρίου 2010): Ευλογία Δ. και φίλοι μας από την Ελλάδα. Τι κάνετε; Θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι έχουμε κάνει πολλά, πολλά τούβλα με τα χρήματα που μας στείλατε. Αυτά τα τούβλα θα χρησιμοποιηθούν στο κτίριο που θα κατασκευάσουμε. Έχουμε αρχίσει τώρα να θέτουμε τις βάσεις του. Για άλλη μια φορά θέλουμε να σας πούμε πόσο ευχνώμονες είμαστε για την στήριξη και την αγάπη σας για τα παιδιά. Έχω επισυνάψει δυο φωτογραφίες με τα τούβλα που φτιάχνονται. Προσπάθησα να αναρτήσω περισσότερες φωτογραφίες αλλά το διαδίκτυο είναι πολύ αργό, γι' αυτό θα σας στείλουμε περισσότερες σύντομα. Διαφορετικά, τα παιδιά εδώτα

καταφέρνουν πολύ καλά. Με εκτίμηση,
Crystal και όλα τα παιδιά.

Τα πρώτα τούβλα (08-09-2010)

-Δ. (13 Σεπτεμβρίου 2010): Γεια σου Crystal και
όλοι οι φίλοι, είναι τόσο ωραίο να
δούμε ότι κάναμε κάτι λίγο για εσάς!
Εσείς επίσης κάνατε τόσα για εμάς με τα
πλούσια συναισθήματά σας! Εδώ στην

Ελλάδα ξεκινάει το νέο εκπαιδευτικό έτος και στο νησί μας την Κρήτη φτάνει το φθινόπωρο, η πρώτη βροχή μετά από 6-7 μήνες. Θα θέλαμε να κάνουμε κάτι περισσότερο για εσάς, δεν ξέρω αν θα τα καταφέρουμε, αλλά θα θέλαμε να είμαστε σε επαφή και να βλέπουμε πως τα καταφέρνετε με τα σχέδιά σας, καλή τύχη και μια μεγάλη αγκαλιά.

-Δ. (14 Σεπτεμβρίου 2010): Γεια σου Δ., Θαυμάσιο να ακούσουμε νέα σας! Επισύναψα κάποιες άλλες φωτογραφίες αυτή τη φορά. Κάποιες είναι από τα τούβλα, κάποιες από τα παιδιά και κάποιες άλλες από πρόσφατα εργαστήρια που κάναμε με κάποιους εθελοντές από το Ισραήλ και την Ολλανδία. Ελπίζω να έχετε μια καλή χρονιά στο σχολείο στην Ελλάδα. Τι μαθήματα διδάσκεις; Με εκτίμηση.

Ο Dany, η Fab και η Susan (14-09-2010)

- Δ. (14 Νοεμβρίου 2011): Γεια σου Crystal, είμαστε καλά εδώ στο νησί μας την Κρήτη, οργανώνουμε ξανά την έκθεση φωτογραφίας για τις εννέα αφρικάνικες χώρες. Αυτή τη φορά οργανώνουμε επισκέψεις σχολείων και μαθητών, οι περισσότεροι ηλικίας 3-12 ετών, οι οποίοι προσφέρουν το χαρτζιλίκι τους

για σας. Θα χρειαστεί κάποιος χρόνος για να ολοκληρωθούν αυτές οι επισκέψεις, στα παιδιά μας αρέσει να σας βλέπουν και στο βίντεο. Η έκθεση αφορά στην οικολογία και τον ανθρωπινό πλούτο. Τώρα κάνω μαθήματα για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Στις παρακάτω διευθύνσεις μπορείτε να δείτε κάποιες φωτογραφίες αλλά το κείμενο είναι στα ελληνικά: www.rethnea.gr/news/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=15196&cntnt01origid=15&cntnt01returnid=39, www.goodnet.gr/index.php?id=10,41829,0,0,1,0 Θερμά χαιρετίσματα.

- *Crystal (4 Ιανουαρίου 2011)*: Ευλογία Δ., Σας στέλνω μερικές φωτογραφίες με την πρόοδο που κάνουμε με την κατασκευή του σπιτιού μας. Για άλλη μια φορά σας ευχαριστώ πολύ για την υποστήριξη και την αγάπη σας. Επίσης επισυνάπτουμε μερικές φωτογραφίες από τα Χριστούγεννα μας, το σαφάρι... *Ακολούθει μια γενική εννημέρωση*: Ευτυχισμένο το Νέο Έτος! Ελπίζω να είχατε χαρούμενα Χριστούγεννα, και σας ευχόμαστε μια νέα χρονιά γεμάτη αγάπη, ελπίδα και χαρά! Σας παρακαλούμε πολύ οι χορηγίες του Ιανουαρίου να αποσταλούν την πρώτη εβδομάδα του μήνα. Εμείς είχαμε Θαυμάσια Χριστούγεννα. Το Χριστουγεννιάτικο πάρτι της κοινότητας ήταν μια χαρούμενη στιγμή για εμάς χάρη των ευχαριστιών και τις ευλογίες που ο Θεός μας έχει δώσει, είμαστε ευγνώμονες στην παγκόσμια υποστήριξη. Σας ευχαριστούμε για τη συμβολή σας στη ζωή των παιδιών! Εκτός από το γεύμα και τη σόδα επίσης δώσαμε παπούτσια και δώρα σε όλα τα παιδιά. Στο σαφάρι τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να δουν την άγρια φύση της Ουγκάντας και να μάθουν

για τη διατήρηση της άγριας πανίδας. Τα ζώα που είδαν περιλαμβάνουν το αναρριχητικό λιοντάρι, το Warthog, το kobb, τους νερόβουβαλους, τους ελέφαντες και τους κροκόδειλους. Επίσης επισκεφτήκαμε τις φυσικές θερμές πηγές και τις αλυκές. Τα παιδιά πήραν ένα οδηγό ξενάγησης του μουσείου. Επίσης σας στέλνουμε τις ευχαριστίες μας γιατί τώρα οι αίθουσες μας έχουν στέγες και αρχίσαμε να χτίζουμε το κτίριο για τα ορφανά. Θα προσθέσουμε μια «αίθουσα μωρό» καθώς προηγουμένως τα μωρά και μικρότερα παιδιά συστέγαζονταν με τα μεγαλύτερα. Επίσης θα αρχίσουμε την Πρωτοβάθμια αίθουσα. Συνημμένα θα βρείτε μερικές φωτογραφίες από το ταξίδι της ομάδας μας. Με εκτίμηση, Crystal.

Το λεωφορείο

Το πλοiάριο

Οι αλυκές

Το
Χριστουγενν
ιάτικο
παζάρι

Το
ορφανοτροφεί
ο

Το
ορφανοτροφεί
ο

Οι φωτογραφίες με δικούς τους
υπότιτλους (04-01-2011)

- Δ. (7 Ιανουαρίου 2011): Γεια σου Crystal και όλοι οι φίλοι και τα παιδιά εκεί! Σας ευχόμαστε επίσης ένα καλό χρόνο. Έχουμε συγκεντρώσει κάποια επιπλέον χρήματα για το πρόγραμμά σας για το χτίσιμο του ορφανοτροφείου, σκεφτόμαστε να σας στείλουμε αυτά τα χρήματα με την western union, μπορείτε να μου στείλετε τα στοιχεία σας ξανά; Φιλικά χαιρετίσματα, Δ.

- Crystal (8 Ιανουαρίου 2011): Ευλογίες Δ. Ευχαριστούμε μια ακόμη φορά για τη γενναιοδωρία και την αγάπη σας. Μπορείτε να στείλετε τα χρήματα με τη Western Union στη Crystal Evans, Uganda. Μετά θα χρειαστεί να με ενημερώσετε για το ποσό που στείλατε, το πλήρες όνομα του αποστολέα, τον MTCN κωδικό και μια ερώτηση-απάντηση, ή τα στέλνετε με PayPal στο mindfulmarketsponsor@gmail.com, να έχετε μια όμορφη χρονιά, Ειλικρινώς, Crystal.

- Δ. (12 Ιανουαρίου 2011): Γεια σου Crystal ξανά, πήρα σήμερα την απόδειξη από την western union και σου στέλνω τα πλήρη στοιχεία [δεδομένα], σε παρακαλώ να με ενημερώσεις ότι όλα πήγαν καλά και λάβατε τα χρήματα, με ευγενικούς χαιρετισμούς, Δ.

- Crystal (12 Ιανουαρίου 2011): Ευλογίες Δ., σας ευχαριστούμε τόσο πολύ. Λάβαμε τα χρήματα και Θα σας ενημερώνω με e-mails και φωτογραφίες για την πρόοδο που κάνουμε με τη χορηγία που μας βοηθάτε. Με εκτίμηση, Crystal

- Δ. (13 Ιανουαρίου 2011): Γεια σας Crystal, χαρήκαμε που όλα πήγαν καλά, χαιρετίσματα σε όλους εσάς και στα παιδιά, ελπίζουμε ότι αυτό Θα είναι μια μικρή βοήθεια για το σχολείο σας, Δ.

- Crystal (31 Ιανουαρίου 2011): Ευλογίες Δ. Και φίλοι, ευχαριστούμε πάντα για την στήριξή σας. Με τη χορηγία σας αρχίσαμε να φτιάχνουμε μια τουαλέτα στο ορφανοτροφείο και στο σχολείο (βλ. επισυναπτόμενες φωτογραφίες). Επίσης βάλαμε τη στέγη στο ορφανοτροφείο και Θα σας στείλουμε φωτογραφίες σύντομα. Ελπίζουμε ότι όλα είναι εντάξει στην Ελλάδα. Με εκτίμηση, Οι φίλοι σας από την Ουγκάντα.

Οι φωτογραφίες που μας έστειλαν (31-01-2011)

- Δ. (3 Φεβρουαρίου 2011): Γεια σας σε όλους τους φίλους στην Ουγκάντα. Κάνετε μια πολύ καλή εργασία με το χαρτζιλίκι των μαθητών μας. Οι μαθητές μας επίσης έμαθαν ότι τα χρήματα δεν είναι το παν, υπάρχουν και άλλα πράγματα που μας κάνουν ανθρώπους, μας βοηθήσατε σε αυτό. Με φιλικούς χαιρετισμούς.

- Crystal (11 Απριλίου 2011): Ευλογίες Δ. Και φίλοι μας στην Ελλάδα. Πώς είστε; Πώς είναι αυτή χρονιά για σας; Σας στέλνω κάποιες πρόσφατες φωτογραφίες με την πρόοδο που κάναμε στις εργασίες μας και είμαστε κοντά στην ολοκλήρωση του οίκου. Τώρα χρειαζόμαστε απλά επίπλωση και βάψιμο. Επισυνάπτω επίσης φωτογραφίες για τη συλλογή του βρόχινου νερού στο νέο κτίριο για τα παιδιά μας. Έχεις κάποια διεύθυνση που θα μπορούσαν τα παιδιά μας να σας στείλουν ένα γράμμα; Εσείς μπορείτε να βλέπετε τη νέα μας ιστοσελίδα: <http://www.lovingheartshelpinghands.com> Θέλω να προσθέσω σε αυτή την ιστοσελίδα μια ιδιαίτερη ευχαριστία σε όλους εσάς. Υπάρχει κάποια φωτογραφία, ιστοσελίδα ή κείμενο που θα θέλατε να συμπεριλάβουμε; Ευχαριστούμε για τη

βοήθεια σας. Η συμπόνια και οι ζεστές καρδιές σας ευλόγησαν τα παιδιά, ευχαριστούμε για το χρόνο που διαθέσατε για να προσφέρετε φροντίδα και πράξη στα παιδιά μας που μπορεί να συνεισφέρει σε ένα το φωτεινότερο μέλλον για ένα παιδί που έχει ανάγκη. Σας ευχόμαστε το καλύτερο, με εκτίμηση, Crystal.

Η Onest

Τσουλήθρα 1

Τσουλήθρα 2

Για τη συλλογή του βρόχινου νερού

Ολοκληρώνο
τας

Το ορφανοτροφείο

Οι φωτογραφίες που μας έστειλαν (11-04-2011)

- Δ. (21 Απριλίου 2011): Γεια σας Crystal, παιδιά και όλοι οι φίλοι στην Ουγκάντα. Είναι πάντα τόσο όμορφο να άκουμε νέα σας. Είμαστε χαρούμενοι που μπορείτε και συνεχίσετε τις εργασίες στο ορφανοτροφείο σας. Με την ευκαιρία να σας ενημερώσω ότι υπάρχει μια Ελληνική Αποστολή (με ιατρική και εκπαιδευτική βοήθεια) στην πόλη Καμπάλα. Ίσως μπορείτε να έρθετε σε επικοινωνία μαζί τους για να σας βοηθήσουν; Η διεύθυνση μου είναι [...]. Να είστε καλά.

- Crystal (31 Μαΐου 2011): Ευχαριστούμε Δ., Θα ταξιδέψω το μήνα Ιούνιο αλλά όταν επιστρέψω θα κάνω μια έρευνα για την ελληνική αποστολή και θα προσπαθήσω να συναντηθούμε μαζί τους στην Καμπάλα. Η φωτογραφική μου μηχανή κλάπηκε έτσι δεν έχω φωτογραφίες να σας ενημερώσουμε αλλά θα σας στέλνω μια γραπτή ηλεκτρονική ενημέρωση καθώς επίσης και τα γράμματα στη διεύθυνση σας. Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεχή υποστήριξή σας. Έχουμε τελειώσει το κτίριο του ορφανοτροφείου, χάρη σε όλους εσάς. Τώρα αρχίζουμε να εργαζόμαστε για την οικοδόμηση τάξεων Δημοτικού για τη Β' και Γ' Τάξη. Την περασμένη εβδομάδα, σοκαρίστηκα όταν διάβασα το «Νέο Όραμα», (μία από τις εφημερίδες της Ουγκάντα), τρόμαξα από το άρθρο που διάβασα. Ότι η Ουγκάντα έχει το υψηλότερο ποσοστό εγκατάλειψης μαθητών από το σχολείο στην Ανατολική Αφρική. Η μελέτη που είχαν κάνει φοιτητές στη διάρκεια μιας σειρά ετών,

ανέφερε ότι σε κάθε 100 μαθητές μόνο οι 25 θα αποφοιτήσουν από το Δημοτικό σχολείο. Αυτό πραγματικά δείχνει στο μυαλό και την καρδιά μου την αξία που έχει η φροντίδα που προσφέρουμε για τα ορφανά παιδιά σε μια αγροτική κοινότητα της Ουγκάντας. Μας υπενθυμίζει πόσο σημαντικό είναι ότι χτίζουμε αίθουσες διδασκαλίας, εκπαιδεύουμε την κοινότητα σχετικά με τη σημασία της εκπαίδευσης και παρέχουμε φροντίδα για τα ορφανά παιδιά, ώστε αυτά να έχουν τη δυνατότητα να πηγαίνουν στο σχολείο αντί να εργάζονται ή να παντρεύονται σε νεαρή ηλικία. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά εδώ είναι τόσο πολλά. Η εκπαίδευση και η φροντίδα προσφέρει ελπίδα σε αυτά τα παιδιά. Σας ευχαριστούμε για την ύπαρξη ενός φάρου ελπίδας στη ζωή αυτών των παιδιών [Για τα εκπαιδευτικά και άλλα προγράμματα βλ. στην ιστοσελίδα μας, ενδεικτικά παραθέτω ορισμένα παρακάτω]. Ενώ οι εποχές εδώ είναι δύο, της ξηρασίας και των βροχών, τα προγράμματα μας για τους ενδιαφερόμενους χρονικά αναφέρονται στις τέσσερις εποχές.

Χέρι Βοήθειας: Για όσους από εσάς ενδιαφέρονται για ένα χεράκι βοήθειας το καλοκαίρι για το πρόγραμμά μας μπορείτε να συμμετέχετε με την *Αφήγηση μιας Ιστορίας:* Μπορείτε να αποστείλετε με e-mail μια προσωπική σας ιστορία ή ένα αγαπημένο παραμύθι για να εκτυπωθεί και να διαβαστεί στην τάξη και στη συνέχεια θα κάνουμε τέχνη με μαριονέτες που πηγαίνουν με την ιστορία και θα πάρετε φωτογραφίες από την ιστορία σας που θα προβάλετε στην τάξη μας. Μπορείτε να στείλετε ένα εικονογραφημένο αφηγηματικό βιβλίο. *Κολύμβηση:* Μπορείτε να κάνετε μια

δωρεά για να πάει προς την αγορά ενός πίνακα λακτίσματος και μαχινό. Μπορείτε στείλετε με ταχυδρομείο μαχινό για όλες τις ηλικίες. Με τα μεγαλύτερα παιδιά θα κάνουμε ένα πρόγραμμα κολύμβησης τεσσάρων εβδομάδων με μαθήματα κολύμβησης και ασφάλειας στο νερό. Ενώ ζούμε τόσο κοντά στη Λίμνη Bunyonyi πολλά παιδιά (ή ενήλικες) δεν ξέρουν πώς να κολυμπήσουν. Η λίμνη βαθαίνει απότομα και δεν υπάρχει χρόνος διάσωσης και δυστυχώς, τόσο ενήλικες όσο και παιδιά χάνουν τις ζωές τους στα νερά της λίμνης. Πολλά παιδιά ζουν πολύ κοντά στη λίμνη και τακτικά είναι κοντά στις ακτές της για να πλένουν τα ρούχα ή να κουβαλούν μπιτόνια νερού, ενώ άλλοι που δεν ζουν κοντά στη λίμνη συχνά χρειάζεται να την διασχίσουν για να επισκεφτούν φίλους και συγγενείς τους. Ελπίζουμε τα παιδιά που θα παρακολουθήσουν αυτά τα μαθήματα θα είναι σε θέση να επιτύχουν τις βασικές δεξιότητες κολύμβησης και ασφάλειας. Για τα μικρότερα παιδιά θα κάνουμε, επίσης, μια τάξη για να είναι ασφαλείς κοντά στο νερό. *Γαλλική γλώσσα*: Θα κάνουμε μια εισαγωγή στη γαλλική γλώσσα μια και οι γείτονές μας στη Ρουάντα και το Κονγκό είναι γαλλόφωνες χώρες. Η διάρκεια αυτού του προγράμματος βασικών δεξιοτήτων θα είναι τεσσάρων εβδομάδων. *Πρώτες βοήθειες*: Άλλο πρόγραμμα θα περιλαμβάνει τις πρώτες βοήθειες. Μόλις πάρω μια νέα φωτογραφική μηχανή είμαι αποφασισμένη να καλύψω την απόσταση που μας χωρίζει από τις σύγχρονες τεχνολογίες της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και να δημιουργήσω ένα blog ενημέρωσης, έτσι θα μπορείτε να δείτε πολλά περισσότερα

από ό,τι συμβαίνει στις «Καρδιές Αγάπης και Χέρια Βοήθειας».

- *Crystal (4 Οκτωβρίου 2011):* Ευλογίες Δ., Τι κάνουνεις; Άκουσα στις ειδήσεις ότι η χώρα σας αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα .... Θέλω να σας ευχαριστήσω γιατί ακόμη και αυτές τις στιγμές που η χώρα σας αντιμετωπίζει προκλήσεις σκεφτήκατε τα παιδιά μας. Μπορείτε να είστε πάντα ευλογημένοι για την τεράστια και γενναιόδωρη καρδιά σας. Ελπίζω να είχατε ένα όμορφο καλοκαίρι και ότι επίσης απολαμβάνετε ένα ωραίο Φθινόπωρο. Η εποχή των βροχών είναι ακόμα εδώ, βρέχει συνεχώς, βροχή, βροχή, βροχή και περισσότερο βροχή. Με κάνει να θέλω να τραγουδήσω «Βροχή, βροχή φύγε!». Όχι μόνο είναι κρύο και υγρασία, αλλά επίσης δεν μας αφήνει να κάνουμε τις εργασίες που θέλουμε στο σχολείο μας, καθώς επίσης κολλάει πολλά παιδιά κρύο ή μερικές φορές καθιστά δύσκολο για αυτά να έρθουν στο σχολείο. Ωστόσο, όλα τα υπόλοιπα πάνε καλά και τα παιδιά έρχονται στο σχολείο φορώντας τα πουλόβερ και το χαμόγελο τους, πρόθυμα και έτοιμα να μάθουν. Κάνω μεγάλη προσπάθεια για να χρησιμοποιήσω την τεχνολογία για να βοηθήσει να μείνουμε σε επαφή με όλους. Για αυτό και έχουμε αρχίσει να ενημερώνουμε το blog της ιστοσελίδας μας. Όταν αναρωτιέστε τι είναι νέο στο σχολείο μας μπορείτε να πάτε και να δείτε το blog και να δείτε φωτογραφίες και να διαβάσετε άρθρα σχετικά με το τι συμβαίνει. Για να αποκτήσετε πρόσβαση στην ιστοσελίδα μεταβείτε στη διεύθυνση: www.lovingheartshelpinghands.com Σας ευχαριστούμε για όλα για την αγάπη και τη φροντίδα σας.

6 Ιανουαρίου 2012: Εδώ σταματά αυτό το ημερολόγιο. Σήμερα στείλαμε 200 ευρώ που πρόσφερε μια φίλη, η Έφη Α., μια νέα εργαζόμενη κοπέλα, θέλω να την ευχαριστήσω για τη συγκίνηση που μου πρόσφερε με τη βοήθειά της για αυτά τα παιδιά με τα πανέμορφα φυσικά χαμόγελα. Της εύχομαι μια μέρα να ταξιδέψει στην Αφρική και να δει αυτά τα πρόσωπα από κοντά. Η έκθεση ίσως συνεχιστεί στο Ηράκλειο της Κρήτης.

Ευχαριστίες

Το Σύλλογο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας του Ν. Ρεθύμνης για τη στήριξή του και για την βοήθεια στην εκτύπωση, τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας για την ενημέρωση των σχολείων του Νομού και την ευγενή στήριξη, το Δήμο για την παραχώρηση της αίθουσας το Σπίτι του Πολιτισμού, το 14^ο Δημοτικό σχολείο για τη φιλοξενία το Διευθυντή του και το προσωπικό του, τους χορηγούς Τεχνοεμπορική και το βιβλιοπωλείο Καρυστιανός, τις εφημερίδες Ρεθεμνιώτικα Νέα, Κρητική Επιθεώρηση, Ρέθυμνο και τις ιστοσελίδες που ενημέρωσαν για την εκδήλωση. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους επισκέπτες, τους μαθητές των σχολείων, τους γονείς τους που αγκάλιασαν την δραστηριότητά μας και το εκπαιδευτικό προσωπικό των εκπαιδευτικών πλαισίων που έφεραν τους μαθητές τους: τους παιδικούς σταθμούς «Χαρούμενο Εργαστήρι», «Φτερουγίσματα», τα Νηπιαγωγεία 5^ο, 9^ο, 13^ο το Ειδικό Σχολείο, το Δημοτικό σχολείο Αρμένων, τα Δημοτικά της πόλης 1^ο, 3^ο, 5^ο, 6^ο, 8^ο, 10^ο, 13^ο, 14^ο, 15^ο, 16^ο, το 1^ο και 2^ο Ατσιπόπουλου, το Διδασκαλείο από το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το 2^ο ΚΑΠΙ.

Όποιος θέλει να έρθει σε επικοινωνία ή να βοηθήσει μπορεί να έρθει σε απευθείας συνεννόηση μαζί τους στη διεύθυνση: www.lovingheartshelpinghands.com

Βιβλιογραφία

- Adler, A. (1971) *Ανθρωπογνωσία*. (μτφρ. Σ. Καμπουρίδης). Αθήνα: Μπουκουμάνης.
- Barthes, R. (1988) *Εικόνα – Μουσική – Κείμενο*. (μτφρ. Γ. Σπανός). Αθήνα: Πλέθρον.
- Barthes, R. (2002) *Ο Φωτεινός Θάλαμος*. Αθήνα: Ράππα.
- Benjamin, W. (1978) *Το Έργο Τέχνης την Εποχή της Τεχνικής Αναπαραγωγικότητάς του*. (μτφρ. Δ. Κούρτοβικ). Αθήνα: Κάλβος.
- Freund, G. (1996) *Φωτογραφία και Κοινωνία*. (μτφρ. Ε. Μαυροειδή). Αθήνα: ΦΩΤΟγράφος.
- Koutantos, D. (2001) *A Cultural Understanding of Collaboration Between Parents of Children with SEN and Educationalists in the Special Schools of Crete, Unpublished Thesis for Ph.D. (in english)*. Birmingham: University of Birmingham.
- Koutantos, D. (2009) *Palavras que cheiram mar I: etimologia, ecumenismo e sigularidade do idioma grego (in portuguese)*, Νοέμβριος 2007 στη Βραζιλία. Αναδημοσίευση στην Εκπαιδευτική Πύλη [e-yliko.sch.gr, http://www.eduportal.gr/files/bigf/lexeis_1.pdf](http://www.eduportal.gr/files/bigf/lexeis_1.pdf), 14 Απριλίου 2009.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. (1996) *Reading Images. The Grammar of the Visual Design*. London: Routledge.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. (2001) *Multimodal Discourse*. London: Arnold.
- Kübler – Ross, E. (1998) *Ο Τροχός της Ζωής - Αναμνήσεις από τη Ζωή και το Θάνατο*. (μτφρ. Σ. Ανδρεοπούλου). Αθήνα: Δίοδος.
- Kübler – Ross, E. (2001) *Θάνατος, μια Αλλαγή Ζωτικής Σημασίας - Από το Φόβο του Θανάτου στην Ευτυχία της Αιώνιας Ζωής*. (μτφρ. Ι. Καρράς). Αθήνα: Έσσοπτρον.
- Levi-Strauss, C. (1979) *Θλιβεροί Τροπικοί*. (μτφρ. Β. Λούβρου). Αθήνα: Χατζηνικολή.
- Meadows, D. (1990) *If the World Were a Village of 100 People*, <http://www.squidoo.com/world-village-1000-people>.
- Sontag, S. (1993) *Περί Φωτογραφίας*. (μτφρ. Η. Παπαϊωάννου). Αθήνα: ΦΩΤΟγράφος.
- Sontag, S. (2003) *Παρατηρώντας τον Πόνο των Άλλων*. (μτφρ. Σ. Βελέντζας). Αθήνα: Scripta.
- van Leeuwen, T. (1999) *Speech, Music, Sound*. London: Macmillan.
- Γκάτσος, Ν. (1998) *Όλα τα Τραγούδια*. Αθήνα: Πατάκη.
- Κιουρτσάκης, Γ. (2008) *Μιχαήλ Μπαχτίν, η Φωνή που έρχεται: Από την Προσωπική Συνομιλία στον Διάλογο με τον Κόσμο. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), Προοπτικές και Όρια της Διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν, Τόμος 1 και 2*. Κρήτη: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Κουτάντος, Δ. (2003-2004) *Σειρά Πολιτισμός και Εκπαίδευση. Ερευνητικές Διαπολιτισμικές Εκπαιδευτικές Επισκέψεις στον Κόσμο. Συνεντεύξεις με 51 Εκπαιδευτικούς από 34 Χώρες Όλων των Ηπείρων με αρχαιακό και φωτογραφικό υλικό, Εβδομαδιαία στην Εφημερίδα Ρεθεμνιώτικα Νέα, Οκτώβριος 2003-Νοέμβριος 2004*.
- Κουτάντος, Δ. (2006α) *Πρόγραμμα ARION: Καινοτομίες στη Σουηδική εκπαίδευση και η προβολή αντι-ρατσιστικών ταινιών στα σχολεία*, [e-yliko.sch.gr, www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=149](http://www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=149), 2 Νοεμβρίου 2006.

- Κουτάντος, Δ. (2006β) *Εκπαιδευτική προσέγγιση του Ολοκαυτώματος: Προσωπικές ιστορίες, στερεότυπα, προπαγάνδα, κοινωνική διάκριση*, e-yliko.sch.gr, www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=133, 29 Ιουλίου 2006.
- Κουτάντος, Δ. (2006γ) *Ερμηνεία της Σχέσης (ειδικού) Σχολείου - Οικογένειας με τη Θεωρία Δραστηριότητας (activity theory)*, Εκπαιδευτική Πύλη e-yliko.sch.gr, www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=106, 3 Μαΐου 2006.
- Κουτάντος, Δ. (2010α) *Έκθεση Φωτογραφίας στο Σπίτι του Πολιτισμού (Ρέθυμνο), Η Αφρικής μας 11.000 Χιλιόμετρα Οδικώς*, Εφημερίδα Ρεθεμνιώτικα Νέα, Αρ. Φύλλου 10.388, σελ. 11, www.rethnea.gr/news/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=15196&cntnt01origid=15&cntnt01returnid=39.
- Κουτάντος, Δ. (2010β) *Συμμετοχή σε Ομαδική Έκθεση του Green Project «Η Τρίτη Φύση»*. Οργάνωση Γκαλερί Α. Αντωνοπούλου στην Αθήνα, υπό την αιγίδα της UNESCO, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, του Υπουργείου Πολιτισμού και του Μουσείου Γουλανδρή.
- Κουτάντος, Δ. (2011α) *Ο Άνθρωπος που Μεγαλώνει Μέσα μας*, <http://www.eduportal.gr/index.php/articles/paidagogika/264-maninside>, 16 Σεπτεμβρίου 2011.
- Κουτάντος, Δ. (2011β) *Η ζωή Περισεύει από την Έρευνα: Έκθεση Φωτογραφίας και Βίντεο Δρόμου στη Φάλαινα-Γη*. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Δυνατότητες και Όρια των Βασισμένων στην Τέχνη Ποιοτικών Μεθοδολογιών: Διευρύνοντας τις Προοπτικές στον Ερευνητικό Σχεδιασμό*. Διεθνές Διεπιστημονικό Συμπόσιο στις 25, 26, 27 Νοεμβρίου 2011, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Μπαλάφας, Κ. (2005) *Διαλέξεις για τη Φωτογραφία*. Αθήνα: Ακαδημία Δημιουργικής Φωτογραφίας.
- Πλάτων (385 π.Χ.) *Συμπόσιον, Τόμοι Α' και Β'*. (Επιμέλεια Η. Σπυρόπουλος, 2004). Αθήνα: Ζήτρος.
- Πουρκός, Μ. & Κατσαρού Ε. (Επιμ.) (2011) *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα. Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και τη Γνώση*. Αθήνα: Νησίδες.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2006) *Κοινωνικο-Ιστορικο-Πολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008α) *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση. Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος, Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008β) *Προοπτικές και Όρια της Διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν, Τόμος 1 και 2*. Κρήτη: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2011) *Δυνατότητες και Όρια των Βασισμένων στην Τέχνη Ποιοτικών Μεθοδολογιών: Διευρύνοντας τις Προοπτικές στον Ερευνητικό Σχεδιασμό*. Διεθνές Διεπιστημονικό Συμπόσιο στις 25, 26, 27 Νοεμβρίου 2011, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Ράμφος, Σ. (2010) *Το Αδιανόητο Τίποτα, Φιλοκαλικά Ριζώματα του Νεοελληνικού Μηδενισμού*. Αθήνα: Αρμός.
- Ριβέλλης, Π. (1996-1997) *Η Τέχνη της Φωτογραφίας* (13 Εκπομπές). ΕΡΤ Ταινιοθήκη Τηλεόρασης.
- Χατζησαββίδης, Σ. (2011β) *Η πολυτροπικότητα στη σύγχρονη εγγράμματη κοινωνία ως προϊόν μεταφοράς του βιώματος: Προς μια νέα μορφή λόγου*. Στους Μ.

Πουρκός & Ε. Κατσαρού (Επιμ.), *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα. Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και τη Γνώση*. Αθήνα: Νησίδες.